

Ευάγγελος Εμμ. Περάκης
Ομότιμος Καθηγητής Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

ΠΤΩΧΕΥΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

- | Πτώχευση | Διαδικασία εξυγίανσης
- | Διαδικασία ειδικής διαχείρισης
- | Εξωδικαστικός μηχανισμός
ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων
- | Εξωπτωχευτικά μέτρα
μη εξυπηρετούμενων δανείων
- | Υπερχρέωση φυσικών προσώπων
- | Διεθνές πτωχευτικό δίκαιο

3η έκδοση

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΠΤΩΧΕΥΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

- Πτώχευση
- Διαδικασία εξυγίανσης
- Διαδικασία ειδικής διαχείρισης
- Εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων
- Εξωπτωχευτικά μέτρα μη εξυπηρετούμενων δανείων
- Υπερχρέωση φυσικών προσώπων
- Διεθνές πτωχευτικό δίκαιο

Πτωχευτικό Δίκαιο, 3η έκδ.

Πτώχευση | Διαδικασία εξυγίανσης | Διαδικασία ειδικής διαχείρισης |
Εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων |
Εξωπτωχευτικά μέτρα μη εξυπηρετούμενων δανείων | Υπερχρέωση φυσικών
προσώπων | Διεθνές πτωχευτικό δίκαιο

Ευάγγελος Εμμ. Περάκης

ISBN 978-960-...-...-...

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director:	Θεόδωρος Μαστρογιάννης
Υπεύθυνος Παραγωγής:	Ανδρέας Μενούνος
Φωτοστοιχειοθεσία:	Χρυσούλα Ζια
Παραγωγή:	NB Production XZ.....17M23

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομυιάλη 23, 106 80 Αθήνα
Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org
Αθήνα: Μαυρομυιάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521
Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ: 210 4184 212
Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600
Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134

member of Europe's 500
dynamic entrepreneurs

Committed to excellence

Ευάγγελος Εμμ. Περάκης
Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΠΤΩΧΕΥΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

- Πτώχευση
- Διαδικασία εξυγίανσης
- Διαδικασία ειδικής διαχείρισης
- Εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων
- Εξωπτωχευτικά μέτρα μη εξυπηρετούμενων δανείων
- Υπερχρέωση φυσικών προσώπων
- Διεθνές πτωχευτικό δίκαιο

3η έκδοση

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

++++
++++
++++
++++

Abstract: +++++

ISBN 978-960-...-...-

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.

NOMIKI BIBLIOTHIKI

23 Mavromichali str., 106 80 Athens, Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

Της Ιωάννας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Γ΄ ΕΚΔΟΣΗΣ

Η οικονομική κρίση, αλλά και η γενικότερη εξέλιξη του δικαίου τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς, έχουν βαθύτατα επηρεάσει, όπως είναι φυσικό, το πτωχευτικό δίκαιο. Έτσι, η τροποποίηση του Πτωχευτικού Κώδικα (περιλαμβανομένης της εκ βάθρων αναμόρφωσης της διαδικασίας εξυγίανσης) με διαδοχικούς νόμους, ιδίως τους πρόσφατους ν. 4336/2015, 4446/2016 και 4472/2017, η επανειλημμένη τροποποίηση του νόμου για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα (ν. 3869/2010), η εισαγωγή νέων συλλογικών διαδικασιών, όπως η ειδική διαχείριση (ν. 4307/2014) και η διαδικασία εξωδικαστικής ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων (ν. 4469/2017), η αντικατάσταση του Κανονισμού 1346/2000 για τις διαδικασίες αφερεγγυότητας με το νεότερο 2015/848, οι μαζικές αναμορφώσεις της νομοθεσίας της αφερεγγυότητας στην Ευρώπη, αλλά και η νεότερη επιστημονική και νομολογιακή εξέλιξη στο πτωχευτικό δίκαιο κατέστησαν αναγκαία την αναθεώρηση του παρόντος βιβλίου σε τρίτη έκδοση. Ο γράφων θεώρησε ότι σε ένα σημερινό εγχειρίδιο πτωχευτικού δικαίου θα πρέπει να περιλαμβάνονται, έστω και με συντομία, και οι παραπτωχευτικές διαδικασίες, συλλογικές δηλ. διαδικασίες που είτε αντικαθιστούν είτε επιδιώκεται να αποτρέψουν την πτώχευση. Οι διαδικασίες αυτές έχουν αποκτήσει τα τελευταία χρόνια τεράστια σημασία. Και ναι μεν πολλές από τις διαδικασίες αυτές είναι πρόσκαιρες και συγκυριακές, η ύπαρξή τους όμως, με τη μια ή την άλλη μορφή, είναι διαχρονική. Στην πραγματικότητα δεν υπήρξε εποχή (τουλάχιστον τα τελευταία 60 χρόνια), όπου να υπήρχε μόνο η πτώχευση και τίποτε άλλο. Είναι συνεπώς παράλειψη να μην έχουν και αυτές τη θέση τους στο παρόν βιβλίο.

Σε σχέση με τις σοβαρές και μαζικές νομοθετικές παρεμβάσεις στο πτωχευτικό δίκαιο, ο γράφων αντιμετώπισε το δίλημμα αν θα πρέπει η παρουσίαση των διαφόρων διαδικασιών (πτωχευτικής και παραπτωχευτικών) να γίνει μόνο στη σημερινή τους μορφή, αγνοώντας τις καταργηθείσες διατάξεις, ή αν ενδείκνυται η αναφορά και στο προγενέστερο δίκαιο (π.χ. της πτώχευσης και της διαδικασίας εξυγίανσης). Στο δίλημμα αυτό δόθηκε περιστασιακή λύση: Το παλαιότερο δίκαιο αναφέρεται εκεί όπου είτε βοηθά στην κατανόηση του ισχύοντος, είτε εξακολουθεί να ισχύει για τις παλαιότερες διαδικασίες. Βέβαια η λύση αυτή δεν ακολουθήθηκε με πιστότητα, διότι δεν θα ήταν δυνατόν να αναφερθεί ολόκληρο το σώμα των διατάξεων που προΐσχυσαν και που εξακολουθούν να διέπουν τις εκκρεμείς διαδικασίες. Γι' αυτές επομένως θα είναι ανάγκη αναδρομής στις προηγούμενες εκδόσεις του βιβλίου.

Για λόγους ευχερέστερης ανάγνωσης και εντοπισμού των μεταβολών, τα πρόσφατα νομοθετήματα (κυρίως οι ν. 4446/2016 και 4472/2017) αναφέρονται με «μαύρα» τυπογραφικά στοιχεία. Καταβλήθηκε επίσης προσπάθεια να διατηρηθεί η αρίθμηση (κεφαλαίων, παραγράφων κλπ.) των προηγούμενων εκδόσεων.

Νομοθεσία, συγγραφείς και νομολογία ελήφθησαν υπόψη μέχρι τέλος Ιουλίου 2017.

Τον αγαπητό μου Φίλο, καθηγητή κ. Γ.Ν.Μιχαλόπουλο ευχαριστώ θερμά για τις πολλές συζητήσεις μας και τις ευγενικές υποδείξεις του. Ευχαριστίες και στη Νομική Βιβλιοθήκη και ιδιαίτερα τον κ. Θ. Στίγκα, που βοήθησε αποφασιστικά την παρούσα έκδοση.

Ευάγγελος Περάκης

Ιούλιος 2017

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Β΄ ΕΚΔΟΣΗΣ

Η παρούσα δεύτερη έκδοση αποτελεί περιορισμένη αναθεώρηση της πρώτης (2010). Το δίκαιο της πτώχευσης, που αποτελεί τον κύριο κορμό του Πτωχευτικού Κώδικα του 2007, δεν έχει υποστεί παρά δευτερεύουσες τροποποιήσεις τα δύο τελευταία χρόνια (βλ. π.χ. ν. 4013/2011, 4055/2012, 4072/2012), και συνεπώς η αναθεώρηση συνίσταται σε (ιδίως ελληνική) βιβλιογραφική και νομολογιακή ενημέρωση, καθώς και σε επιμέρους βελτιώσεις ή συμπληρώσεις του κειμένου. Αντίθετα, η αντικατάσταση της διαδικασίας συνδιαλλαγής με τη διαδικασία εξυγίανσης και η σημασία της τελευταίας στη σημερινή κρίση που μαστίζει τις επιχειρήσεις, καθώς και η επανεισαγωγή της ειδικής εκκαθάρισης επέβαλλαν την προσθήκη των νέων §§ 12Α και 12Β, όπου παρουσιάζονται οι νέες διαδικασίες, ενώ αντίστοιχα η § 12 (για τη συνδιαλλαγή) κάπως συρρικνώθηκε. Εκ νέου έχει γραφεί η § 85 για την πτώχευση των υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων (ν. 3869/2010), ενώ αρκετές προσθήκες έχουν γίνει στην § 87 για το διεθνές πτωχευτικό δίκαιο.

Πολλές ευχαριστίες οφείλονται (σταθερά) στη Νομική Βιβλιοθήκη και τα ικανά της στελέχη. Ιδίαιτα η Δικηγόρος κυρία Μαρίνα Τσικουρή βοήθησε αποφασιστικά και την παρούσα έκδοση.

Σεπτέμβριος 2012

Ευάγγελος Περάκης

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΗΣ Α΄ ΕΚΔΟΣΗΣ

Το πτωχευτικό δίκαιο αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σπουδαιότητα. Πρώτον, βραχυπρόθεσμα (και ίσως μεσοπρόθεσμα), διότι η διεθνής οικονομική κρίση δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη συχνή εφαρμογή του. Από τότε που εκδηλώθηκε η οικονομική κρίση, κηρύχθηκαν οι μεγαλύτερες – διεθνώς – πτωχεύσεις που γνώρισε ο κόσμος. Δεύτερον όμως και πιο μακροπρόθεσμα, διότι το πτωχευτικό δίκαιο δεν είναι πλέον ένας εναλλακτικός τρόπος διακανονισμού του παθητικού και μόνο. Είναι ένας τρόπος αναδιοργάνωσης της επιχείρησης, ένας διαχειριστικός τρόπος αναδιάρθρωσης οικονομικών δυνάμεων και πόρων. Η σπουδαιότητα αυτή αναδεικνύεται με την εισαγωγή, στην Ελλάδα αλλά και σε πολλές άλλες χώρες, νέας νομοθεσίας για το ΠτΔ. Ο νέος Πτωχευτικός Κώδικας (ν. 3588/2007, «ΠτΚ») αποτελεί πλέον το νέο εργαλείο αντιμετώπισης της αφεργεγυότητας των επιχειρήσεων.

Στο παρόν βιβλίο καταβάλλεται προσπάθεια ερμηνευτικής προσέγγισης του νέου δικαίου. Πολλά οφείλονται σε όσους ήδη έγραψαν για το νέο πτωχευτικό δίκαιο και κατ' εξοχήν στους τρεις Καθηγητές (κ.κ. Λ.Κοτσίρη, Ι.Σπυριδάκη και Σ.Ψυχομάνη), που έχουν παρουσιάσει το νέο πτωχευτικό δίκαιο στο σύνολό του. Αντίστοιχη δεν είναι προς το παρόν η οφειλή στη νομολογία. Η εφαρμογή του ΠτΚ βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο, οι πτωχεύσεις που έχουν κηρυχθεί υπό το νέο καθεστώς δεν έχουν ακόμη «ωριμάσει» και η νομολογιακή επεξεργασία του νέου δικαίου, ιδίως από τα ανώτερα δικαστήρια, είναι ακόμη – φυσιολογικά – στα πρώτα της βήματα. Αυτό όμως δεν αποκλείει την αξιοποίηση της παλαιότερης νομολογίας, σε ζητήματα όπου ο ΠτΚ δεν αποστασιοποιήθηκε από το δίκαιο του Εμπορικού Νόμου. Εξάλλου, σημαντική ερμηνευτική βοήθεια μπορεί να αντληθεί από την Αιτιολογική Έκθεση της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Πτωχευτικού Κώδικα («ΕΝΕ»), που δημοσιεύθηκε (και) στον ΚΝοΒ 2007, 1553 επ. Οι αναφορές σ' αυτήν είναι συχνές. Εννοείται ότι παραπέμπεται κάθε φορά το τμήμα εκείνο της ΕΝΕ που σχολιάζει το οικείο άρθρο, εκτός αν υπάρχει αντίθετη ένδειξη.

Ιδιαίτερη σημασία έχει δοθεί σε ορισμένα αλλοδαπά δίκαια, ιδίως το γερμανικό, που σε μεγάλη έκταση υπήρξε υπόδειγμα για τον Έλληνα νομοθέτη, καθώς και το Νομοθετικό Οδηγό της Uncitral (2004). Ο τελευταίος είναι ένα κείμενο εύκολα προσιτό, που εγκλείει τεράστια εμπειρία συγκριτικού δικαίου και πολύτιμες ιδέες de lege ferenda. Εννοείται ότι ιδιαίτερη σημασία έχει δοθεί και στον Καν. 1346/2000, που αφορά στη διεθνή διάσταση των ενδοκοινοτικών πτωχεύσεων, τον πρόσφατο ν. 3858/2010, που επέφερε ορισμένες – δευτερεύουσες – τροποποιήσεις στον Πτωχευτικό Κώδικα, κυρίως όμως «ενσωμάτωσε» τον Πρότυπο Νόμο της Uncitral («ΠΝ») για τις διασυνοριακές πτωχεύσεις, αλλά και τον ακόμη πιο πρόσφατο ν. 3869/2010, για την υπερχρέωση των φυσικών προσώπων.

Δεν είναι η πρώτη φορά που η Νομική Βιβλιοθήκη και η Οικογένεια κ. Χ. Καρατζά παρέχουν αμέριστη βοήθεια στον γράφοντα. Είναι αυτή μια ευκαιρία πολλών και θερμών ευχαριστιών για το παρόν και το παρελθόν. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται και στη Δικηγόρο κυρία Μαρίνα Τσικουρή, η συνολική επιμέλεια της οποίας, πρόθυμη και αξιόπιστη όπως πάντοτε, βοήθησε σημαντικά την παρούσα έκδοση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α' ΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΤΩΧΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΤΩΧΕΥΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

§ 1. Ο «μελαγχολικός» κλάδος του εμπορικού δικαίου – «Πτώχευση» και «συλλογικές διαδικασίες» – Οι αισιόδοξες πλευρές του ΠτΔ	1
§ 2. Η «πρώτη γενιά» των πτωχευτικών νομοθεσιών: Κύρωση και εκκαθάριση – Κριτική	6
§ 3. Η «δεύτερη γενιά» των πτωχευτικών νομοθεσιών: Η στροφή προς την εξυγίανση	11
Α. Η διεθνής νομοθετική κίνηση προς τη διατήρηση και διάσωση της επιχείρησης	11
Β. Η ελληνική εξυγιαντική νομοθεσία του 1983.....	13
§ 4. Η επιστροφή στην προσασία των πιστωτών – Το σημερινό ΠτΔ «τρίτης γενιάς»	13
§ 5. Ο νέος Πτωχευτικός Κώδικας, ν. 3588/2007 (ΠτΚ)	17
Α. Η ιστορία και οι φιλοδοξίες του νέου νομοθετήματος.....	17
Β. Το άρθρο 1 του ΠτΚ – Τα υπηρετούμενα συμφέροντα	23
Γ. Νεώτερη νομοθεσία για το δίκαιο της αφερεγγυότητας – Ιδίως ο ν. 4446/2016 και το π.δ. 133/2016	26
Δ. Νεώτερη ενωσιακή νομοθεσία	29
Ε. Πτωχευτικό έθιμο;	29
§ 6. Η οικονομική κρίση – Η εκκολαπτόμενη «τέταρτη γενιά»	29
§ 7. Ορισμένα αλλοδαπά δίκαια	33
Α. Το γαλλικό δίκαιο.....	33
Β. Το γερμανικό και το αυστριακό δίκαιο	34
Γ. Το ιταλικό δίκαιο	36
Δ. Το ελβετικό δίκαιο.....	37
Ε. Το ισπανικό και το πορτογαλικό δίκαιο	37
ΣΤ. Το αγγλικό και το κυπριακό δίκαιο.....	38
Ζ. Το αμερικανικό δίκαιο.....	39
Η. Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	40
§ 8. Η θέση του ΠτΔ στο δίκαιο – Ιδίως η σχέση του με την πολιτική δικονομία	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄ ΠΡΟΠΤΩΧΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ (ΘΕΣΜΙΚΕΣ Η ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ)

§ 9. Η πρόληψη της πτώχευσης και η διάγνωση της αφερεγγυότητας.....	45
§ 10. Εξωπτωχευτικές συμφωνίες για την αποτροπή της πτώχευσης	47
§ 11. Ο προπτωχευτικός συμβιβασμός – Τα (καταργηθέντα) άρθρα 44 και 45 ν. 1892/1990	49
§ 12. Η (καταργηθείσα) προπτωχευτική «διαδικασία συνδιαλλαγής» (άρθρα 99-106 ΠτΚ)	53
§ 12Α. Η προπτωχευτική «διαδικασία εξυγίανσης» (άρθρα 99-106στ ΠτΚ)	54
Α. Γενικά.....	55
Β. Προϋποθέσεις της διαδικασίας – η αίτηση επικύρωσης (ΠτΚ 104)	58
Γ. Η νόμιμη («αυτοδίκαιη») προληπτική αναστολή (ΠτΚ 106)	63
Δ. Τα δικαστικά προληπτικά μέτρα (ΠτΚ 106α)	65
Ε. Η συμφωνία εξυγίανσης – Το περιεχόμενό της – Η σύναψή της – Η μετοχική κωλυσιεργία και το άρθρο 101 ΠτΚ	68
ΣΤ. Η επικύρωση της συμφωνίας από το «πτωχευτικό» δικαστήριο (ΠτΚ 106β)	77
Ζ. Τροποποίηση της συμφωνίας (ΠτΚ 106β § 11)	82
Η. Αποτελέσματα της επικύρωσης (ΠτΚ 106γ)	83
Θ. Ειδικά: Η μεταβίβαση της επιχείρησης του οφειλέτη (ΠτΚ 106δ).....	86
Ι. Καθήκοντα και αρμορίες των οργάνων της διαδικασίας (ΠτΚ 106στ)	88
ΙΑ. Ακύρωση και ματαίωση της συμφωνίας εξυγίανσης μετά την επικύρωση (ΠτΚ 106ε)	88
ΙΒ. Χρέη προς το Δημόσιο και ΦΚΑ.....	89
ΙΓ. Συνθετική παρουσίαση της συμφωνίας των πιστωτών χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη	90
§ 13. Η προπτωχευτική διαδικασία της «ειδικής διαχείρισης», άρθρα 68-77 ν. 4307/2014	91
§ 13Α. Εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων (ν. 4469/2017).....	99

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄ Η ΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΠΤΩΧΕΥΣΗΣ

§ 14. Υποκειμενική προϋπόθεση: Πτωχευτική ικανότητα φυσικών και νομικών προσώπων	108
§ 15. Αντικειμενικές προϋποθέσεις: Λόγοι κήρυξης της πτώχευσης και επάρκεια ενεργητικού	115
Α. Γενικά: Αίτια και συμπτώματα της κρίσης.....	115
Β. Η «παύση πληρωμών» (ΠτΚ 3 § 1).....	122
Γ. Η «επαπειλούμενη» αδυναμία εκπλήρωσης (ΠτΚ 3 § 2).....	129
Δ. Η «πιθανότητα αφερεγγυότητας» (ΠτΚ 3 § 3)	132
Ε. Η ύπαρξη ικανού ενεργητικού (ΠτΚ 3 § 4).....	135
§ 16. Ποιος μπορεί να ζητήσει την κήρυξη της πτώχευσης – Η αίτηση πτώχευσης (ΠτΚ 5 §§ 1-2).....	138
Α. Οι πιστωτές με έννομο συμφέρον	139
Β. Ο οφειλέτης.....	145

Γ. Ο εισαγγελέας πρωτοδικών για λόγους δημόσιου συμφέροντος.....	147
Δ. Άλλα πρόσωπα	149
Ε. Περιεχόμενο και κοινοποίηση της αίτησης πτώχευσης (ΠτΚ 5 § 3-4)	149
§ 16Α. Τα προπτωχευτικά «προληπτικά» μέτρα του άρθρου 10 ΠτΚ	152
§ 17. Ποιος κηρύσσει την πτώχευση – Το «κέντρο των κύριων συμφερόντων» του οφειλέτη (ΠτΚ 4)	156
§ 18. Οι λόγοι απόρριψης της αίτησης πτώχευσης	160
Α. Καταχρηστική αίτηση πτώχευσης (νέο άρθρο 6 § 2 ΠτΚ)	161
Β. Έλλειψη ενεργητικού (τέως ΠτΚ 6 § 2 – κατάργηση με ν. 4446/2016)	164
Γ. Άλλοι λόγοι	164
§ 19. Η απόφαση που κηρύσσει την πτώχευση (ΠτΚ 7)	165
§ 20. Η δημοσιότητα της πτώχευσης και οι αντίκλιτοι.....	167
§ 21. Ένδικα μέσα και βοηθήματα	169
Α. Τα ένδικα μέσα	170
Β. Αίτηση για μεταβολή του χρόνου παύσης πληρωμών	170
Γ. Πτωχευτική ανακοπή (ΠτΚ 56)	171
Δ. Αίτηση ανάκλησης (ΠτΚ 57)	172

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄ DRAMATIS PERSONAE (ΤΑ «ΟΡΓΑΝΑ» ΤΗΣ ΠΤΩΧΕΥΣΗΣ)

§ 22. Γενικά.....	175
§ 23. Το πτωχευτικό δικαστήριο	176
Α. Γενικά	176
Β. Οι ειδικότερες αρμοδιότητες του πτωχευτικού δικαστηρίου	177
Γ. Οι «πτωχευτικές δίκες»	178
§ 24. Ο εισηγητής δικαστής	181
Α. Διορισμός και αντικατάσταση του εισηγητή δικαστή	181
Β. Αρμοδιότητες και καθήκοντα	182
§ 25. Ο σύνδικος (πριν και μετά το π.δ. 133/2016)	183
Α. Γενικά: Το «δημόσιο λειτουργήμα» του συνδίκου	184
Β. Ο διορισμός του συνδίκου – Ποιος ορίζεται σύνδικος – Βοηθητικά πρόσωπα – Αντικατάσταση συνδίκου – Λήξη της συνδικίας – π.δ. 133/2016	186
Γ. Καθήκοντα (και δικαιώματα) του συνδίκου	191
Δ. Ευθύνη του συνδίκου	194
Ε. Λογοδοσία και αμοιβή του συνδίκου	200
§ 26. Η συνέλευση των πιστωτών	202
§ 27. Το νέο (και ήδη καταργηθέν με το ν. 4446/2016) όργανο: Η επιτροπή πιστωτών	204

§ 28. Το φάντασμα της πτωχευτικής διαδικασίας: Η «ομάδα των πιστωτών»	205
---	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄ ΣΥΝΕΠΕΙΣ ΤΗΣ ΠΤΩΧΕΥΣΗΣ

§ 29. Γενικά.....	209
§ 30. Συνέπειες ως προς τον οφειλέτη.....	211
Α. Γενικά.....	211
Β. Προσωπικές συνέπειες, στερήσεις του οφειλέτη και υποχρέωση εμφάνισης και συνεργασίας του..	212
Γ. Περιουσιακές συνέπειες: Η πτωχευτική απαλλοτρίωση (ΠτΚ 17)	218
Δ. Η ανάθεση της διοίκησης της πτωχευτικής περιουσίας στον οφειλέτη (ΠτΚ 18)	225
Ε. Ποινική ευθύνη του οφειλέτη που πτώχευσε.....	229
§ 31. Συνέπειες ως προς τους πιστωτές: Τα είδη των πιστωτών	230
Α. Πτωχευτικοί, μεταπτωχευτικοί, εξωπτωχευτικοί, ομαδικοί πιστωτές.....	230
Β. Ειδικά για τους πτωχευτικούς πιστωτές (ΠτΚ 21).....	231
Γ. Οι ανέγγυοι (εγχειρόγραφοι) πιστωτές	235
Δ. Οι γενικοί προνομιούχοι πιστωτές	236
Ε. Οι ασφαλισμένοι με ειδικό προνόμιο ή εμπράγματα ασφάλεια («ενέγγυοι») πιστωτές.....	240
ΣΤ. Οι πιστωτές «τελευταίας σειράς»	244
Ζ. Η ισότητα μεταχείριση των πτωχευτικών πιστωτών («par condicio creditorum»).....	245
Η. Οι ομαδικοί πιστωτές.....	250
§ 32. Οι κατιδίαν συνέπειες ως προς τους πτωχευτικούς πιστωτές	253
Α. Η αναστολή των ατομικών διώξεων (ΠτΚ 25)	253
Β. Το ληξιπρόθεσμο των απαιτήσεων (ΠτΚ 23)	261
Γ. Η παύση της τοκογονίας (ΠτΚ 24)	262
Δ. Η εγγραφή υποθήκης (ΠτΚ 66 § 2)	263
§ 33. Συνέπειες επί των εις ολόκληρον συνοφειλετών και εγγυτών (ΠτΚ 27)	264
§ 34. Συνέπειες επί των εταιριών	267
§ 35. Συνέπειες επί του συζύγου και των τέκνων	267
§ 36. Συνέπειες ως προς τους εργαζομένους.....	268
§ 37. Ορισμένες πρόσθετες παρατηρήσεις για τις συνέπειες της πτώχευσης	269
Α. Αυτοματισμός των συνεπειών	269
Β. Συνέπειες της πτώχευσης ή πτωχευτικές συνέπειες;	270

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄ ΤΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ ΤΗΣ ΠΤΩΧΕΥΣΗΣ

§ 38. Η πτωχευτική περιουσία (ΠτΚ 16)	274
Α. Η έννοια της πτωχευτικής περιουσίας	274

B. Μεταπτωχευτική περιουσία	277
Γ. Ειδικά ζητήματα.....	280
§ 39. «Αποχωρισμός» και «πτωχευτική διεκδίκηση»	287
A. Τα ζητήματα	287
B. Ο αποχωρισμός (ΠτΚ 37)	287
Γ. Η πτωχευτική διεκδίκηση (ΠτΚ 38 επ.).....	293
§ 40. Η πτωχευτική ανάκληση (ΠτΚ 41 επ.)	299
A. Το ζήτημα	299
B. Γενικές προϋποθέσεις της ανάκλησης.....	303
Γ. Μη ανακλητές πράξεις και ειδικές ρυθμίσεις (ΠτΚ 45 και 46)	308
Δ. «Πράξεις υποχρεωτικής ανάκλησης» (ΠτΚ 42)	312
Ε. «Πράξεις δυννητικής ανάκλησης» (ΠτΚ 43).....	316
ΣΤ. Η ανάκληση λόγω «δόλιας βλάβης των πιστωτών» (ΠτΚ 44).....	320
Ζ. Η ανακλητική αγωγή – Δικονομικά ζητήματα – Παραγραφή	322
Η. Αποτελέσματα της ανάκλησης (ΠτΚ 49, 50)	326
Θ. Ποινικές διατάξεις.....	329
§ 41. Οι εκκρεμείς αμφοτεροβαρείς συμβάσεις (ΠτΚ 28 επ.).....	330
A. Το ζήτημα	330
B. Ο κανόνας της διατήρησης της ισχύος των αμφοτεροβαρών συμβάσεων	332
Γ. Εξαιρέσεις στον κανόνα της διατήρησης της ισχύος των συμβάσεων	340
Δ. Ειδικά οι συμβάσεις εργασίας (ΠτΚ 34)	346
Ε. Η μεταβίβαση της συμβατικής σχέσης (ΠτΚ 33)	351
ΣΤ. Η επιφύλαξη της κυριότητας (ΠτΚ 35).....	353
Ζ. Το ζήτημα του συμπληρισμού (ΠτΚ 36).....	356

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ' Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΠΤΩΧΕΥΣΗ

§ 42. Γενικά: Πτωχευτικό και εταιρικό δίκαιο.....	361
§ 43. Ειδικές διατάξεις που αφορούν την υπόσταση και τη λειτουργία του νομικού προσώπου που έχει πτωχέυσει	366
§ 44. Αποτελέσματα της πτώχευσης της εταιρίας στους ομόρρυθμους εταίρους	371
§ 45. Οι ευθύνες των διοικούντων – Γενικά: Τα μοντέλα ευθύνης	376
§ 46. Οι μορφές ευθύνης κατά τον ΠτΚ.....	380
A. Γενικά για το ζήτημα – Το άρθρο 98 ΠτΚ (ως έχει μετά τον ν. 4446/2016)	380
B. Η παρέκκλιση της πτώχευσης (ΠτΚ 98 § 1, ως έχει μετά το ν. 4446/2016)	382
Γ. Η πρόκληση της παύσης πληρωμών (ΠτΚ 98 § 2, ως έχει μετά το ν. 4446/2016).....	390
§ 47. Ποινικά πτωχευτικά αδικήματα επί εταιριών.....	395
§ 48. Η πτώχευση των ομίλων επιχειρήσεων.....	395

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η΄ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΠΤΩΧΕΥΣΗΣ

§ 49. Οι πρώτες εργασίες της πτώχευσης – Ιδίως η σφράγιση της περιουσίας του οφειλέτη	400
§ 50. Η αποσφράγιση και η απογραφή του ενεργητικού (ΠτΚ 68, όπως ισχύει μετά το ν. 4055/2012)	401
§ 51. Η παραλαβή, διαφύλαξη και διοίκηση της πτωχευτικής περιουσίας από το σύνδικο – Χρηματική διαχείριση – Συμβιβασμός	402
§ 52. Η απογραφή του παθητικού: Η «εξέλεγχη των πιστώσεων» (ΠτΚ 89 επ.)	406
Α. Γενικά	406
Β. Η αναγγελία των πιστώσεων	406
Γ. Η επαλήθευση των πιστώσεων	411
Δ. Οι αναγγελίες και η επαλήθευση στις «πτωχεύσεις μικρών επιχειρήσεων»	415
§ 53. Η συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας του οφειλέτη κατ’ άρθρο 78 ΠτΚ	415
§ 54. Οι εκθέσεις του συνδίκου κατά τα άρθρα 69 και 70 ΠτΚ	418
§ 55. Η απόφαση της συνέλευσης των πιστωτών κατ’ άρθρο 84 ΠτΚ	419
§ 56. Εκποιήσεις πριν από την ένωση	422
Α. Κατά ΠτΚ 19 (εκποίηση στοιχείων του ενεργητικού ή και της επιχείρησης σε εξαιρετικές περιπτώσεις)	423
Β. Κατά ΠτΚ 67 (εκποίηση κινητών υποκείμενων σε φθορά)	423
Γ. Κατά ΠτΚ 77 (εκποίηση κινητών για αντιμετώπιση τρεχουσών αναγκών)	424
Δ. Κατά ΠτΚ 78 (εκποίηση εμπορευμάτων κατά τη διάρκεια της συνέχισης της επιχείρησης)	424
Ε. Εκποίηση και ακινήτων πριν από την ένωση;	425
ΣΤ. Εκποιήσεις με βάση απόφαση της γ.σ. κατά το άρθρο 84 ΠτΚ	425
§ 57. Τα επόμενα στάδια της διαδικασίας	425

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ΄ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

§ 58. Το γενικό νόημα και η καταγωγή του σχεδίου αναδιοργάνωσης - Η σύγκριση με τον πτωχευτικό συμβιβασμό του ΕμπΝ	427
§ 59. Η υποβολή (πρότασης) σχεδίου (ΠτΚ 108, ως έχει μετά το ν. 4446/2016)	432
§ 60. Το περιεχόμενο της πρότασης σχεδίου και οι περιορισμοί του	433
§ 61. Οι ομάδες και υποομάδες των πιστωτών (ΠτΚ 111-113)	438
§ 62. Παραδείγματα ρυθμίσεων με το σχέδιο	441
§ 63. Καθορισμός προθεσμίας και ημερομηνίας για την αποδοχή του σχεδίου – πρόσκληση των πιστωτών	443
§ 64. Η αποδοχή της πρότασης σχεδίου (ΠτΚ 115-121)	444

§ 65. Η δικαστική επικύρωση του σχεδίου (ΠτΚ 122-124).....	448
§ 66. Αποτελέσματα της επικύρωσης του σχεδίου – Η εκπλήρωση των όρων του σχεδίου και η εποπτεία της εκπλήρωσης (ΠτΚ 125, 126).....	452
Α. Γενικά.....	452
Β. Αποτελέσματα με βάση το περιεχόμενο του σχεδίου	452
Γ. Αποτελέσματα λόγω της περάτωσης της πτώχευσης (ΠτΚ 125).....	456
Δ. Η εκπλήρωση του σχεδίου και η εποπτεία της (ΠτΚ 131)	457
§ 67. Νομική φύση του σχεδίου αναδιοργάνωσης	458
§ 68. Ανατροπή του σχεδίου	460
Α. Γενικά.....	460
Β. Ακύρωση του σχεδίου (ΠτΚ 127, 128).....	461
Γ. Ατομική ανατροπή του σχεδίου (ΠτΚ 129).....	464
Δ. Νέα πτώχευση του οφειλέτη – «Ματαίωση» του σχεδίου (ΠτΚ 130).....	465
§ 69. Εκτίμηση – Αποτυχία του θεσμού;	466

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Η ΡΕΥΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ ΚΑΙ Η ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΤΩΝ ΕΚΠΟΙΗΣΕΩΝ ΣΤΟΥΣ ΠΙΣΤΩΤΕΣ

§ 70. Πότε επέρχεται η «ένωση των πιστωτών»	467
§ 71. Η ρευστοποίηση της περιουσίας του οφειλέτη κατά τον ΠτΚ.....	469
Α. Οι δύο τρόποι ρευστοποίησης: Εκποίηση της επιχείρησης και εκποίηση των κατιδιαν περιουσιακών στοιχείων.....	469
Β. Η απλουστευμένη ρευστοποίηση του άρθρου 135 § 2 ΠτΚ	470
§ 72. Η γενική ρευστοποίηση (εκποίηση της επιχείρησης ως συνόλου ή κατά κλάδους)	471
Α. Το πρόδρομο νομοθέτημα: Το άρθρο 46α ν. 1892/1990 (διαδικασία ειδικής εκκαθάρισης)	471
Β. Η εκποίηση της επιχείρησης (ΠτΚ 135 επ.)	472
Γ. Η διαδικασία μέχρι τη μεταβίβαση.....	474
Δ. Η μεταβίβαση	479
Ε. Η καταβολή του τιμήματος και η εκπλήρωση των λοιπών όρων της πώλησης	482
ΣΤ. Ο δεύτερος δημόσιος πλειστηριασμός.....	484
Ζ. Επόμενες εκποιήσεις	484
Η. Νομική φύση, ελαττώματα.....	485
Θ. Το ύστερο νομοθέτημα: Το άρθρο 106ια ΠτΚ (διαδικασία ειδικής εκκαθάρισης)	485
§ 73. Η εκποίηση των κατ' ιδίαν στοιχείων της περιουσίας του οφειλέτη.....	485
Α. Η εκποίηση των κινητών (ΠτΚ 146)	486
Β. Η εκποίηση των ακινήτων (ΠτΚ 147 επ.)	488
§ 74. Ανακοπές κατά των πράξεων εκποίησης (ΠτΚ 151 επ.)	491
§ 75. Οι διανομές (ΠτΚ 153 επ.).....	493

A. Γενικά – Ο πίνακας διανομής	493
B. Τα ομαδικά πιστώματα	495
Γ. Τα γενικά προνόμια του ΠτΚ	497
Δ. Ενέγγυοι πιστωτές (με ειδικά προνόμια και εμπράγματα ασφάλειες)	501
Ε. Λοιποί πιστωτές, περίσσειμα	503
ΣΤ. Άλλες ρυθμίσεις για την κατάταξη των απαιτήσεων.....	504
§ 76. Ανακοπή κατά του πίνακα διανομής (ΠτΚ 161 § 1)	505
§ 77. Πληρωμές στους πιστωτές (ΠτΚ 161 § 3)	506
§ 78. Πλειστηριασμός διενεργούμενος με βάση ατομική αναγκαστική εκτέλεση.....	507

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ΄ ΠΕΡΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΤΩΧΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ

§ 79. Οι περιπτώσεις περάτωσης της πτώχευσης	509
§ 80. Η παύση των εργασιών της πτώχευσης ως λόγος περάτωσης.....	511
A. Γενικά.....	511
B. Η παλιά «παύση των εργασιών» (ΕμπΝ 637)	512
Γ. Η νέα «παύση των εργασιών» (ΠτΚ 166 § 1 και 2).....	513
Δ. Αποτελέσματα της παύσης των εργασιών	515
§ 81. Η πάροδος 10ετίας ή 15ετίας (ΠτΚ 166 § 3).....	516
§ 82. Τα αποτελέσματα της περάτωσης και τα τελικά βήματα της πτώχευσης.....	517
A. Τα αποτελέσματα της περάτωσης.....	517
B. Η λογοδοσία του συνδίκου (ΠτΚ 165).....	519
Γ. Η κήρυξη του οφειλέτη συγγνωστού (ΠτΚ 167).....	519
Δ. Η (καταργηθείσα) αποκατάσταση του οφειλέτη (παλαιά άρθρα 168-170 ΠτΚ).....	521
Ε. Η απαλλαγή («discharge») του οφειλέτη-φυσικού προσώπου από τα χρέη (νέα άρθρα 168 και 169 ΠτΚ).....	522
§ 83. Η δυνατότητα δεύτερης πτώχευσης πριν από την περάτωση της πρώτης – «Συντρέχουσες πτωχεύσεις».....	525

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΒ΄ ΑΠΛΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ «ΜΙΚΡΩΝ» ΠΤΩΧΕΥΣΕΩΝ – ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ «ΥΠΕΡΧΡΕΩΜΕΝΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ» – ΤΑ ΜΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΑ ΔΑΝΕΙΑ (ΜΕΔ) – ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΠΤΩΧΕΥΣΗΣ

§ 84. Οι «μικρές» πτωχεύσεις και η απλοποιημένη διαδικασία	527
§ 85. Η διαδικασία των υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων («καταναλωτών», «νοικοκυριών») και ο ν. 3869/2010 (όπως έχει τροποποιηθεί).....	531
A. Γενικά.....	532

B. Ο ν. 3869/2010 και η συλλογική διαδικασία που εισάγει.....	535
Γ. Πεδίο εφαρμογής του ν. 3869/2010 (άρθρο 1) – Μη πτωχευτική ικανότητα – Αδυναμία πληρωμής – Χωρίς δόλο – Ρυθμίσιμες οφειλές – Οι τρεις φάσεις της διαδικασίας.....	538
Δ. Αρχική φάση (προαιρετική και σπάνια): Η προσπάθεια συμβιβασμού.....	545
Ε. Δεύτερη φάση: Η αίτηση του άρθρου 4, η προετοιμασία του φακέλου, η πρώτη συζήτηση: «Η ημέρα επικύρωσης».....	549
ΣΤ. Τρίτη φάση: Η δεύτερη συζήτηση: Δικαστική ρύθμιση χρεών (άρθρα 8-10 ν. 3869/2010)	558
Ζ. Η ρευστοποίηση της περιουσίας και το ζήτημα της κατοικίας (άρθρο 9 ν. 3869/2010)	564
Η. Αποτελέσματα της εκπλήρωσης (ή μη εκπλήρωσης) από τον οφειλέτη των υποχρεώσεών του – Η «απαλλαγή» (άρθρο 11 ν. 3869/2010)	569
Θ. Η εφαρμογή του ΠτΚ (άρθρο 15 ν. 3869/2010)	572
Ι. Η διαδικασία της ταχείας διευθέτησης μικροοφειλών (άρθρο 5α ν. 3869/2010).....	572
ΙΑ. Ειδικά ζητήματα του ν. 3869/2010	574
§ 85Α. Εξωπτωχευτικά μέτρα για τα μη εξυπηρετούμενα («κόκκινα») δάνεια (ΜΕΔ) – Ο ν. 4354/2015, όπως τροποποιήθηκε, και ο «Κώδικας Δεοντολογίας»	574
§ 86. Το ποινικό δίκαιο της πτώχευσης	580

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΓ΄ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΤΩΧΕΥΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

§ 87. Βασικές πηγές και αρχές του Διεθνούς Πτωχευτικού Δικαίου	585
Α. Τα μεγάλα ζητήματα του διεθνούς πτωχευτικού δικαίου και οι βασικές μέθοδοι επίλυσής τους.....	585
Β. Το ελληνικό ιδιωτικό και δικονομικό διεθνές δίκαιο στα παραπάνω ζητήματα	587
Γ. Ο αρχικός κανονισμός (Καν. 1346/2000) της ΕΕ και ο διάδοχός του (Καν. 2015/848) περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας.....	590
Δ. «Κλαδικές» ενωσιακές ρυθμίσεις.....	607
Ε. Άλλες ευρωπαϊκές ρυθμίσεις για το πτωχευτικό δίκαιο	608
ΣΤ. Ο Πρότυπος Νόμος (Model Law) της Uncitral του 1997 για τη διασυνοριακή πτώχευση – Ο ν. 3858/2010	611
Ζ. Παραπέρα εργασίες της Uncitral	616
§ 88. Η κρατική πτώχευση	616

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 619

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΗΤΗΡΙΟ 629

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

αιτ.σκ.	αιτιολογική σκέψη
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
ΑρχΝ	Αρχείο Νομολογίας (περιοδικό)
Αρμ.	Αρμενόπουλος (περιοδικό)
Γ.Ε.ΜΗ.	Γενικό Εμπορικό Μητρώο
Γνωμ.	Γνωμοδότηση
Δ.	Δίκη (περιοδικό)
δ.δ.	Δευτερεύουσα διαδικασία (Καν. 1346/2000, 848/2015)
ΔΔΔΤΝ	Δελτίο Δικαστικών Δημοσιεύσεων του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων – Τομέας Ασφάλισης Νομικών
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών (περιοδικό)
ΔΕΕ ή ΔικΕΕ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης (δικαστήριο ή απόφαση)
ΔΕΝ	Δελτίον Εργατικής Νομοθεσίας (περιοδικό)
ΔΕΡΟ	Διαδικασία εξωδικαστικής ρύθμισης οφειλών (ν. 4469/2017)
ΔικΑΕ	Το δίκαιο της ανώνυμης εταιρίας (συλλογικό έργο), Β' έκδ. 2000-2006, γ' έκδ., 2010.
ΔικονΖητΠτΔ	Τόμος «Δικονομικά Ζητήματα του Πτωχευτικού Δικαίου», Ένωση Ελλήνων Δικονομολόγων, Λάρισα, 36ο Πανελλήνιο Συνέδριο, 2012.
ΔΦΝ	Δελτίον Φορολογικής Νομοθεσίας (περιοδικό)
ΕΓΔΙΧ	Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους
ΕΔΑ	Επιτροπή Διαχείρισης Αφερεγγυότητας
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕμπΔ	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΕΝ	Εφημερίς Ελλήνων Νομικών (περιοδικό)
ΕΕργΔ	Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου (περιοδικό)
Ειρ.	Ειρηνοδικείο
ΕλλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
ΕμπΔ	Εμπορικό δίκαιο
ΕμπΝ	Εμπορικός Νόμος
ΕΝΕ	Αιτιολογική Έκθεση της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Πτωχευτικού Κώδικα. Δημοσιεύθηκε εις ΚΝοΒ 2007, 1553 επ. Η παραπομπή γίνεται στο σχετικό άρθρο, εκτός αν υπάρχει άλλη ένδειξη.
ΕπισκΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΠολΔ	Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας (περιοδικό)
ΕρμΑΚ	Ερμηνεία Αστικού Κώδικος
ΕΤρΔ	Επιθεώρηση τραπεζικού δικαίου (και από το 1994 ΕΤραΧρΔ = Επιθεώρηση τραπεζικού, αξιολογικού και χρηματιστηριακού δικαίου) (περιοδικό)
Εφ.	Εφετείο

ΕφΑΔ	Εφαρμογές Αστικού Δικαίου (περιοδικό)
Θ.	Θέμις (περιοδικό)
Ιδ.δ.δ.	Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο
ΙΚΕ	Ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία (ν. 4072/2012)
ΚΚΣ	Κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη
ΚΝοΒ	Κώδικας Νομικού Βήματος (περιοδικό)
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΜΕΔ	Μη εξυπηρετούμενα δάνεια
ΜΠρ	Μονομελές Πρωτοδικείο
ΝΔ	Νέον Δίκαιον (περιοδικό)
ΝοΒ	Νομικό Βήμα (περιοδικό)
ΝομΟδ Uncitral (2005)	Νομοθετικός Οδηγός (Legislative Guide) της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (Uncitral) «on insolvency Law», UN, NY 2005. Προσβάσιμος εις www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/2004Guide.html .
ΠειρΝ	Πειραϊκή Νομολογία (περιοδικό)
ΠΝ	Πρότυπος Νόμος (Model Law) της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (Uncitral) για τη διασυννοριακή πτώχευση (1997). Προσβάσιμος εις www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/insolvency-e.pdf . Βλ. επίσης ν. 3858/2010 «Προσαρμογή του ελληνικού δικαίου στο πρότυπο νόμου του έτους 1997 για τη διασυννοριακή πτώχευση της Επιτροπής των ΗΕ για το Διεθνές Εμπορικό δίκαιο» (ΦΕΚ 102Α'/1.7.2010).
ΠοινΔικ	Ποινική Δικαιοσύνη (περιοδικό).
ΠΠρ	Πολυμελές Πρωτοδικείο
ΠρΟδ 2016	Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τα πλαίσια προληπτικής αναδιάρθρωσης, τη δεύτερη ευκαιρία και μέτρα για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών αναδιάρθρωσης, αφερεγγυότητας και απαλλαγής, καθώς και για την τροποποίηση της οδηγίας 2012/30/ΕΕ της 22.11.2016 (COM(2016) 723 final, 22.11.2016). Προσβάσιμη εις https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EL/COM-2016-723-F1-EL-MAIN-PART-1.PDF .
ΠΣΕΔ	Τόμος «Η αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας», 23ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου (Αλεξανδρούπολη, 1-3 Νοεμβρίου 2013), Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικόλογων, Αθήνα 2014. Η ίδια συντομογραφία αλλά με έτος (π.χ. ΠΣΕΔ 2015) αναφέρεται σε πρακτικά άλλων Συνεδρίων του ΣΕΕ.
ΠτΔ	Πτωχευτικό δίκαιο
ΠτΚ	Πτωχευτικός Κώδικας (ν. 3588/2007)
τιμ.τόμ. ή τ.τ.	Τιμητικός τόμος
ΦΚΑ	Φορείς κοινωνικής ασφάλισης
ΧρηΔικ	Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο (περιοδικό).
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου (περιοδικό).

BGH	Bundesgerichtshof (γερμανικό Ακυρωτικό)
b.j.r.	Business judgment rule («κανόνας επιχειρηματικής κρίσης»)
Cass.	Cour de Cassation (γαλλικό Ακυρωτικό)
C.com.	Γαλλικός Code de commerce («νέος», 2000).
D.	Dalloz (περιοδικό)
DZWIR	Deutsche Zeitschrift für Wirtschafts- und Insolvenzrecht (περιοδικό)
ECFR	European Company and Financial Law Review (περιοδικό)
GK	Henckel/Gerhardt (επιμ.), Jaeger Insolvenzordnung Großkommentar (βλ. βιβλιογραφία)
InsO	Γερμανική Insolvenzordnung (1999)
InsRHb	Gottwald (επιμ.), Insolvenzrechts-Handbuch, 3η έκδ. 2006 (βλ. βιβλιογραφία)
KS	Kölner Schrift zur InsO – Das neue Insolvenzrecht in der Praxis, 2η έκδ. 2000 (βλ. βιβλιογραφία).
LF	Ιταλική Legge Fallimentare (1942)
MünchKommInsO	Kirchhof/Lwowski/Stürner (επιμ.), Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung, 2η έκδ., München, 3 τόμοι, 2007, 2008 και 2008 (βλ. βιβλιογραφία).
NJW	Neue Juristische Wochenschrift (περιοδικό)
NJW-S	Neue Juristische Wochenschrift Spezial (περιοδικό)
OR	Ελβετικός Κώδικας των Ενοχών (1911)
RHDI	Revue Hellénique de Droit International (περιοδικό)
Rev.Soc.	Revue des sociétés (περιοδικό)
NZG	Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrechts (περιοδικό)
NZI	Neue Zeitschrift für Insolvenz und Sanierung (περιοδικό)
s.	Section
Uncitral	Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο
VIA	Verbraucherinsolvenz aktuell (περιοδικό)
WM	Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht (περιοδικό)
ZInsO	Zeitschrift für das gesamte Insolvenzrecht (περιοδικό)
ZGR	Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht (περιοδικό)
ZHR	Zeitschrift für das gesamte Handelsrecht (περιοδικό)
ZIP	Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (περιοδικό)

§ 32. Οι κατιδίαν συνέπειες ως προς τους πτωχευτικούς πιστωτές

A. Η αναστολή των ατομικών διώξεων (ΠτΚ 25)

Βιβλιογραφία: Βέλλα, Η κατά ΠτΚ αναστολή διώξεων των ενέγγυων επιχειρηματικών πιστωτών, ΕΕμπΔ 2008, 490, Α.Πλεύρη, Η αρχή της αναστολής των ατομικών καταδιώξεων κατά το άρθρο 25 ΠτΚ - Σύγχρονες νομολογιακές παραδοχές, ΕφΑΔ 2012, 916.

Το άρθρο 21 § 2 ΠτΚ ορίζει ότι ο πτωχευτικός πιστωτής «μπορεί να επιδιώξει την ικανοποίηση των απαιτήσεών του μόνο μέσω της πτωχευτικής διαδικασίας, εκτός αν στον παρόντα νόμο ορίζεται διαφορετικά». Δύο κανόνες συνάγονται από τη διάταξη αυτή: Πρώτον, ότι ο πιστωτής θα μπορεί να ικανοποιηθεί μόνο από την πτώχευση. Και δεύτερον, ότι για να ικανοποιηθεί από την πτώχευση, θα πρέπει να συμμετάσχει στις εργασίες της, δηλ. με αναγγελία και επαλήθευση της απαίτησής του. Συμμετέχοντας όμως στην πτώχευση (αλλά και αν ακόμη επιλέξει να μη συμμετάσχει!) δεν μπορεί πλέον να προβεί σε μέτρα ατομικής δίωξης κατά του οφειλέτη. Αυτό προκύπτει από άλλο κανόνα (ΠτΚ 25 § 1 εδ. α'), που ορίζει ότι: «Με επιφύλαξη της διάταξης του άρθρου 26, από την κήρυξη της πτώχευσης αναστέλλονται αυτοδικαίως όλα τα ατομικά καταδιωκτικά μέτρα των πιστωτών κατά του οφειλέτη προς ικανοποίηση ή εκπλήρωση πτωχευτικών απαιτήσεών τους». Υπό το προϋσχύσαν δίκαιο η αρχή της αναστολής προέκυπε από επιμέρους διατάξεις (ιδίως ΕμπΝ 661, 634, 637)²³⁹.

I. Λόγος της αναστολής. Η αναστολή των ατομικών διώξεων (ΠτΚ 25) είναι μια από τις βασικότερες συνέπειες της πτώχευσης (και γενικά των συλλογικών διαδικασιών), συνυφασμένη με τη συλλογική διαχείριση της πτωχευτικής περιουσίας και την ισότιμη μεταχείριση των πιστωτών²⁴⁰. Με την αναστολή επιτυγχάνεται η αποτελεσματική οργάνωση της διαδικασίας, αλλά και η παροχή δυνατότητας στην επιχείρηση του οφειλέτη να συνεχισθεί χωρίς την πίεση των ατομικών διώξεων (Atempause)²⁴¹. Η οικονομική ανάλυση του δικαίου βλέπει στην αναστολή των ατομικών διώξεων έναν κανόνα που διευθετεί τον ανταγωνισμό μεταξύ των πιστωτών, μειώνει το κόστος της συλλογικής ικανοποίησης και αποτρέπει μια ταχεία, υπό το κράτος πανικού, διάλυση της επιχείρησης. Η αναστολή δεν βλάπτει την ουσία του δικαιώματος του πιστωτή, μεταβάλλει όμως τη μέθοδο ικανοποίησής του: Ο πιστωτής πρέπει πλέον να ακολουθήσει τη διαδικασία της πτώχευσης και να αναγγελθεί, ώστε να μετάσχει στις εργασίες της. Λόγω του χαρακτήρα της ως θεσμού δημόσιας τάξης, η αναστολή λαμβάνεται υπόψη και αυτεπαγγέλτως από το δικα-

239. Βλ. Κ.Ρόκα, ΠτΔ, 1978, σ. 145.

240. Βλ. ΑΠ 1414/2013 ΕπισκΕΔ 2013, 620 σκ. Παμπούκν. Στη Γαλλία γίνεται λόγος για «συλλογική κατάσχεση» (saisie collective) της περιουσίας του οφειλέτη, βλ. *Saint-Alary-Houin*, *Droit des entreprises en difficulté*, 2011, σ. 17.

241. Συχνά παρατηρείται ότι το τελευταίο αυτό (η επιδιωκόμενη ηρεμία) εξηγεί περισσότερο την αναστολή από την ίση μεταχείριση, βλ. *Guglielmucci*, 2015, σ. 186.

στήριο²⁴². Τα μέρη δεν μπορούν συμβατικά να παρεκκλίνουν από τον κανόνα της αναστολής (αναγκαστικό δίκαιο)²⁴³.

II. Μόνο για πτωχευτικές απαιτήσεις. Όπως η πτωχευτική απαλλοτρίωση, που αφορά την περιουσία που υπήρχε την ημέρα της πτώχευσης, άρα *όχι τη μεταπτωχευτική*, έτσι και η αναστολή των ατομικών διώξεων αφορά εκείνους τους πιστωτές που υπήρχαν την ίδια ημέρα, άρα *όχι τους μεταπτωχευτικούς*. Οι στερήσεις του οφειλέτη αντισταθμίζουν (αλλά και συμπληρώνουν) τις στερήσεις των πιστωτών. Π.χ. η ατομική ικανοποίηση κάποιου πιστωτή από την πτωχευτική περιουσία απαγορεύεται λόγω της πτωχευτικής απαλλοτρίωσης *μεν*, αν γίνεται εκούσια από τον οφειλέτη, λόγω της αναστολής των ατομικών διώξεων *δε*, αν επιδιώκεται από τον πιστωτή.

Εξάλλου, η αναστολή των ατομικών διώξεων δεν ισχύει για δικαιώματα *που δεν αποτελούν πτωχευτικές απαιτήσεις*, π.χ. για διαπλαστικά δικαιώματα (δικαίωμα καταγγελίας, υπαναχώρησης ή αίτησης ακύρωσης σύμβασης), για το δικαίωμα επίσχεσης²⁴⁴ ή για την αγωγή που κατατείνει στην αναγνώριση της ακυρότητας σύμβασης²⁴⁵. Από την αναστολή εξαιρείται επίσης ο συμψηφισμός (ΠτΚ 36, βλ. παρακάτω, § 41 Ζ).

Η θεωρία και η νομολογία δέχονται (αλλά όχι πάντοτε με πειστική επιχειρηματολογία), ότι η αναστολή δεν ισχύει και σε ορισμένες άλλες περιπτώσεις, ιδίως όταν οι επιχειρούμενες πράξεις δεν συνίστανται σε εκτέλεση, αλλά απλώς την προετοιμάζουν²⁴⁶. Αυτό θα συμβαίνει π.χ. όταν ζητείται η κήρυξη της εκτελεστότητας αλλοδαπής διαιτητικής απόφασης²⁴⁷, όταν ζητείται η αναγνώριση εκτελεστότητας κατά τον Καν. 44/2001 (σήμερα Καν. 1215/2015)²⁴⁸ ή όταν ζητείται έκδοση διαταγής πληρωμής, «που δεν συνιστά ούτε έναρξη ούτε συνέχιση εκτέλεσης»²⁴⁹. Το ίδιο συμβαίνει αν η πτώχευση κηρύχθηκε μετά την τελεσιδικία της απόφασης, με την οποία αναγνωρίζεται ή δεν αναγνω-

242. ΕφΘεσσ. 2419/2010 ΕπισκΕΔ 2010, 237 σخ. Παμπούκη, ΕφΘεσσ. 2867/2009 ΕπισκΕΔ 2010, 207 σخ. Παμπούκη, ΕφΔυτΜακ 26/2007 Αρμ. 2008, 583, ΕφΑΘ 2364/2001 ΔΕΕ 2001, 732, ΕφΑΘ 6215/1982 ΕΕμπΔ 1983, 140, ΠΠρΘεσσ. 6697/2012 ΔΕΕ 2012, 472, ΜΠρΠατρ 293/2015 ΔΕΕ 2016, 500, Cass. 12.1.2010 D. 2010, 263 σخ. Lienhard.

243. Κοτσίρης, ΠτΔ, 2016, σ. 327, Σπυριδάκης, ΠτΔ, σ. 184, ΑΠ 808/1990 ΕλλΔνη 1991, 538, ΕφΛαρ. 233/2015 ΔΕΕ 2016, 1072, ΕφΛαρ. 311/2014 ΔΕΕ 2015, 40, ΕφΑΘ 3669/2007 ΕλλΔνη 2009, 605, ΕφΠατρ. 1154/2004 ΔΕΕ 2005, 687, ΕφΑΘ 6783/2000 ΝοΒ 2001, 262, ΕιρΞάνθ 145/2013 ΧρηΔικ 2013, 331, 334, σخ. Κρητικού.

244. ΕφΑΘ 9499/1986 ΕΕμπΔ 1988, 115, ΕφΑΘ 5434/2001 ΕλλΔνη 2003, 237, Μιχαλόπουλος, Ο συμψηφισμός στην πτώχευση, 2001, σ. 65.

245. ΕφΘεσσ. 566/2005 ΔΕΕ 2005, 821.

246. Κοτσίρης, ΠτΔ, 2016, σ. 331.

247. Κοτσίρης, ΠτΔ, 2016, σ. 331.

248. Κοτσίρης, ΠτΔ, 2016, σ. 331.

249. Κοτσίρης, ΠτΔ, 2016, σ. 331. Βλ. και Νίκα, Δίκαιο αναγκαστικής εκτελέσεως, Ι, 2010, σ. 63, ΕφΑΘ 9591/1996 ΔΕΕ 1997, 490, ΜΠρΑΘ 1725/1969 ΕΕΝ 1969, 648. Κατά την ΕφΘεσσ. 2230/2008 ΕπισκΕΔ 2009, 160 σخ. Κ.Παμπούκη, η δίκη για την ακύρωση διαταγής πληρωμής κατά του οφειλέτη συνεχίζεται παρά την πτώχευση, διότι «η αναστολή των ατομικών διώξεων του πτωχεύσαντος δεν αποτελεί λόγο ακύρωσης της διαταγής πληρωμής, αλλά λόγο αναστολής της εκτελέσεως αυτής». Ορθώς η απόφαση επικρίνεται από τον Κ.Παμπούκη, ό.π., σ. 162.

ρίζεται απαίτηση κατά του οφειλέτη, οπότε θεωρείται επιτρεπτή η άσκηση αναίρεσης και μετά την πτώχευση²⁵⁰. Επίσης, όταν πρόκειται να διαταχθεί προσωποκράτηση του οφειλέτη (στο μέτρο που είναι επιτρεπτή), γίνεται δεκτό ότι η διαδικασία μπορεί να αρχίσει ή να συνεχισθεί και μετά την πτώχευση, ότι όμως το μέτρο της κράτησης δεν θα εκτελεσθεί παρά μόνο μετά την περάτωση της πτώχευσης²⁵¹. Όμως σε όλες αυτές τις περιπτώσεις θα μπορούσε να υπάρξει αντίλογος, ιδίως μετά τον ΠτΚ, λόγω της γενικότητας της αναστολής κατ' άρθρο 25 § 1.

III. Εύρος της αναστολής. Το άρθρο 25 § 1 ΠτΚ ρητά προβλέπει την αναστολή «όλων» των ατομικών καταδιωκτικών μέτρων των πιστωτών κατά του οφειλέτη προς ικανοποίηση των πτωχευτικών απαιτήσεων, και μάλιστα «αυτοδικαίως». Η διάταξη έχει μεγάλο εύρος εφαρμογής. Ιδίως απαγορεύεται κατά το νόμο «η έναρξη ή συνέχιση της αναγκαστικής εκτέλεσης, η άσκηση αναγνωριστικών ή καταψηφιστικών αγωγών, η συνέχιση των σχετικών δικών επ' αυτών, η άσκηση ή εκδίκαση ενδίκων μέσων, η έκδοση πράξεων διοικητικής ή φορολογικής φύσεως, ή η εκτέλεσή τους σε στοιχεία της πτωχευτικής περιουσίας» (ΠτΚ 25 § 1 εδ. β'). Πρόκειται επομένως για γενική και καθολική απαγόρευση άσκησης (έναρξης ή συνέχισης) ατομικών καταδιωκτικών μέτρων πάσης φύσεως²⁵². Η απαγόρευση αφορά όχι μόνο τους ιδιώτες πιστωτές, αλλά – όπως ρητά προκύπτει από την παραπάνω διάταξη – και το Δημόσιο²⁵³.

Το Δημόσιο υπόκειται και αυτό στην αναστολή των ατομικών διώξεων, αφού μάλιστα το άρθρο 181 στοιχ. στ' ΠτΚ κατάργησε τη δυνατότητα του Δημοσίου κατά τον ΚΕΔΕ (άρθρο 62 § 4 ν.δ. 356/1974) να επισπεύδει αναγκαστική εκτέλεση κατά του πτωχεύσαντος οφειλέτη κατά τη διάρκεια της πτώχευσης²⁵⁴.

Η αναστολή θα αφορά μόνο τις αξιώσεις του πτωχευτικού πιστωτή και όχι τυχόν ανταξιώσεις εναντίον του. Αν π.χ. ο οφειλέτης, που στη συνέχεια πτώχευσε, άσκησε διεκδικητική αγωγή κατά τρίτου (ΑΚ 1094) και ο τρίτος άσκησε ανταγωγή για δαπάνες (ΑΚ 1101), η μεν ανταγωγή θα υποστεί την αναστολή, διότι ο τρίτος είναι ως προς την αξίωση δαπανών πτωχευτικός πιστωτής, η αγωγή όμως δεν θα ανασταλεί.

250. Π.χ. ΑΠ 498/1986 ΕΕμπΔ 1987, 469.

251. Π.χ. ΑΠ 104/1995 ΔΕΕ 1995, 623 σκ. Μπέτζου-Κάμτσου, ΕφΑθ 1138/1987 ΕΕμπΔ 1991, 140, ΕφΠειρ 1412/1988 Αρμ. 1989, 255, ΕφΑθ 9225/1991 ΕλλΔνη 1994, 464, ΕφΑθ 11838/1987 ΕλλΔνη 1990, 381, ΕφΑθ 3755/1990 ΕλλΔνη 1991, 183, ΕφΑθ 7634/1995 ΔΕΕ 1996, 163 σκ. Μπέτζου-Κάμτσου, ΠΠρΑθ 3635/1976 ΕΕΝ 1976, 630, ΜΠρΘεσσ. 32001/1995 ΕπισκεΔ 1996, 194 σκ. Μπεχρή. Βλ. όμως ΕφΘεσσ. 136/1989 Αρμ. 1989, 875.

252. Π.χ. της τυχόν διαταχθείσας προσωπικής κράτησης. Με την κήρυξη της πτώχευσης ο προσωποκρατούμενος πρέπει να απολυθεί, ΜΠρΠειρ 817/1980 ΕΕΝ 1980, 1034. – Η αναστολή των ατομικών διώξεων δεν περιλαμβάνει και την έκδοση απόφασης, βλ. αναλ. ΚΠολΔ 289, βλ. *Ορφανίδη*, Οι προθεσμίες ενδίκων μέσων κατά τον ΚΠολΔ, 2009, σ. 355. Για το ότι παύει και η αναγκαστική διαχείριση βλ. *Νίκα*, Δίκαιο αναγκαστικής εκτέλεσης ΙΙ, 2012, σ. 777. Η εκκρεμής αγωγή δανειστή για διάρρηξη διακόπεται βιαίως και αναλαμβάνεται πλέον από το σύνδικο, ΠΠρΘεσσ. 6697/2012 ΔΕΕ 2012, 472.

253. Βλ. ΣτΕ 557/2016 ΔΕΕ 2016, 797 σκ. Γεροντίδη.

254. Βλ. ΠΠρ/αρ 26/2013 ΝοΒ 2013, 2190.

Εξάλλου η αναστολή, όπως είχε νομολογηθεί και πριν από τον ΠτΚ²⁵⁵ (αλλά πρέπει να γίνει δεκτό και υπό το κράτος τούτου), καταλαμβάνει και τον ίδιο το σύνδικο, με την έννοια ότι ούτε αυτός μπορεί να προβεί σε πράξεις που προωθούν τις ατομικές δίκες (π.χ. κλήση για συζήτηση κλπ.).

IV. Αναστολή και ενέγγυοι πιστωτές. Η αναστολή των ατομικών διώξεων ισχύει «με επιφύλαξη της διάταξης του άρθρου 26». Εξάλλου, όπως ελέχθη, και η συμμετοχή του πιστωτή στην πτώχευση, ως προϋπόθεση ικανοποίησής του, ισχύει κατ' άρθρο 21 § 2 ΠτΚ, «εκτός αν στον παρόντα κώδικα ορίζεται διαφορετικά». *Και στις δύο περιπτώσεις, πρόκειται για την εξαίρεση των ενέγγυων πιστωτών κατά το άρθρο 26.* Εκεί ορίζεται πώς και σε ποιο βαθμό οι ενέγγυοι πιστωτές μπορούν να ικανοποιηθούν από το βεβαρημένο πράγμα ή και τη λοιπή περιουσία του οφειλέτη (βλ. περί αυτού παραπάνω, § 31 Ε ΙΙ 2). Επομένως η αναστολή των ατομικών διώξεων ισχύει για όλους τους άλλους πιστωτές (και τους γενικώς προνομιούχους), όχι όμως καταρχήν και για τους ενέγγυους (ΠτΚ 26 § 2), στο μέτρο που δεν πρόκειται για την ενοχική αλλά για την εμπράγματα αγωγή. Ως προς την ενοχική αγωγή, η αναστολή των ατομικών διώξεων θα επέλθει όπως και για τους ανέγγυους πιστωτές. Η εμπράγματα αγωγή όμως δεν υπόκειται στην αναστολή. Σε σχέση με τους προσημειούχους πιστωτές, γίνεται δεκτό ότι δεν κωλύονται να προβούν στις απαραίτητες δικαστικές διαδικασίες, προκειμένου να τρέψουν την προσημείωση σε υποθήκη (αυτό υπονοείται αναγκαία στο άρθρο 155 § 1 στοιχ. Β')²⁵⁶. Τρεπόμενη, λογίζεται ως υποθήκη από την ημέρα της εγγραφής της ως προσημείωσης²⁵⁷ (βλ. και παραπάνω, § 31 Ε ΙΙΙ).

Όμως και οι ενέγγυοι πιστωτές υφίστανται ορισμένους περιορισμούς, που τους εξομοιώνουν με τους ανέγγυους:

1. Πρώτα-πρώτα ισχύει ο κανόνας ότι, αν ο ενυπόθηκος πιστωτής δεν κίνησε τη διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης πριν από την ένωση των πιστωτών, την εκποίηση ενεργεί μόνο ο σύνδικος. Αν όμως την εκτέλεση άρχισε ο ενυπόθηκος πιστωτής, αλλά στη συ-

255. ΑΠ 1111/1996 ΕΕμΔ 1997, 334.

256. Βλ. *Κοτσίρη*, ΠτΔ, 2016, σ. 349, *Σ.Μαθία*, ΕλλΔνη 1987, 697, *Νίκα*, Δίκαιο αναγκαστικής εκτέλεσης, Ι, 2010, σ. 63, *Παμπούκη*, ΕπισκΕΔ 2010, 153, *Σπυριδάκη*, ΠτΔ, σ. 192, *Ψυχομάνη*, ΠτΔ, 2016, σ. 283, *Γέσιου-Φαλτσή*, Αναγγελία απαιτήσεως ασφαλισμένης με προσημείωση σε διαδικασία πλειστηριασμού ακινήτου μετά την κήρυξη της πτωχεύσεως του οφειλέτη, τιμ.τόμ. Αλ.Κιάντου-Παμπούκη, 1998, σ. 115, *Γιοβαννόπουλο*, Ζητήματα σχετικά με τη διαταγή πληρωμής προσημειούχου δανειστή κατά πτωχεύσαντος οφειλέτη, ΕπισκΕΔ 2004, 313, *Δραγατσίκη*, Εξαίρεση των προσημειούχων δανειστών από την αναστολή των ατομικών διώξεων κατά πτωχεύσαντος οφειλέτη, Αρμ. 2004, 1768, *Τσατίνη*, Η άσκηση ατομικών καταδιωκτικών μέτρων κατά του πτωχού από τον προσημειούχο πτωχευτικό πιστωτή, Δ 29,1212. Από τη νομολογία βλ. π.χ. ΑΠ 1262/2011 ΕπισκΕΔ 2012, 76 σκ. Κ.Παμπούκη, ΑΠ 305/2009 ΕλλΔνη 2010, 485, ΑΠ 1486/2005 ΧρΔ 2005, 513, ΑΠ 521/2002 ΔΕΕ 2002, 1257 = ΕλλΔνη 2002, 1693, ΑΠ 649/1996 ΔΕΕ 1996, 1085, ΑΠ 329/1972 ΕΕΝ 1972, 624, ΕφΑθ 2241/2012 ΧρΔικ 2012, 420, ΕφΑθ 3977/1990 ΕΕμΔ 1992, 291 σκ. Δεβεράκη, ΕφΑθ 185/1991 ΕΕμΔ 1992, 138, ΕφΑθ 4904/1995 ΝοΒ 1996, 836, ΕφΠερ 533/1997 ΕπισκΕΔ 1998, 181 σκ. Κ.Παμπούκη.

257. ΕφΑθ 2241/2012 ΧρΔικ 2012, 420.

νέχεια την καθυστερεί, το δικαστήριο (και αυτό είναι νεωτερισμός του ΠτΚ) μπορεί να δώσει άδεια στο σύνδικο να προχωρήσει αυτός στην εκποίηση του ακινήτου (ΠτΚ 147).

2. Σημαντική (και καινοτόμο) εξαίρεση στη μη αναστολή των ατομικών διώξεων των ενέγγυων πιστωτών εισήγαγε η § 3 του άρθρου 26, με μερική επάνοδο στον κανόνα της αναστολής. Σύμφωνα με την § 3, από την κήρυξη της πτώχευσης αναστέλλονται τα «μέτρα αναγκαστικής εκτέλεσης των ενέγγυων πιστωτών επί περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη»²⁵⁸, τα οποία συνδέονται λειτουργικά και άμεσα με την επιχειρηματική δραστηριότητα του ή με παραγωγική μονάδα ή εκμετάλλευση του οφειλέτη». Ο λόγος για τον οποίο η αναστολή επεκτείνεται στα μέτρα αναγκαστικής εκτέλεσης επί των παραπάνω περιουσιακών στοιχείων είναι η ανάγκη «αποτροπής της διάσπασης της επιχείρησης του οφειλέτη ως λειτουργικής μονάδας, ώστε να διατηρηθεί, ιδίως σε περίπτωση αναδιοργάνωσης» (ΕΝΕ). Το ποια είναι αυτά τα περιουσιακά στοιχεία θα κριθεί από τη συγκεκριμένη μορφή και σύνθεση της επιχείρησης, σε συσχέτισμό με τις προοπτικές συνέχισης της²⁵⁹. Η αναστολή διαρκεί μέχρι την έγκριση του σχεδίου αναδιοργάνωσης, άλλως μέχρι την κατά το άρθρο 84 απόφαση της συνέλευσης των πιστωτών, ως προς τον τρόπο εξακολούθησης των εργασιών της πτώχευσης, δεν επεκτείνεται δε πέραν των 10 μηνών από την κήρυξη της πτώχευσης. Σε συνέχεια με το άρθρο 25 § 2, ο νόμος ορίζει και εδώ ότι πράξεις που γίνονται παρά την αναστολή είναι «απολύτως άκυρες» (ΠτΚ 26 § 3 εδ.τελ.).

3. Αν αποφασισθεί σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 84 και 135 επ. η εκποίηση της επιχείρησης ως συνόλου, αναστέλλονται μέχρι πέρατος της διαδικασίας αυτής και οι ατομικές διώξεις των ενέγγυων πιστωτών ως προς τα περιουσιακά στοιχεία του άρθρου 26 § 3, και μάλιστα χωρίς το χρονικό περιορισμό του 10μήνου (ΠτΚ 26 § 5). Και η ρύθμιση αυτή του ΠτΚ είναι νέα, θα πρέπει δε αναλογικά να εφαρμοσθεί και όταν αποφασίζεται η εκποίηση της επιχείρησης κατά το άρθρο 19 § 2.

4. Τέλος: Κατά το στάδιο εκπόνησης σχεδίου αναδιοργάνωσης, το δικαστήριο μπορούσε να διατάξει προσωρινά την απαγόρευση εκποίησης ή μεταβολής της πτωχευτικής περιουσίας ή στοιχείων αυτής, «που θα μπορούσε να θέσει σε διακινδύνευση την πραγματοποίηση του σχεδίου» (ΠτΚ 114 § 4, καταργηθέν με το ν. 4446/2016). Η διάταξη προφανώς αναφερόταν και στους ενέγγυους πιστωτές.

Με βάση τις παραπάνω ρυθμίσεις, που επιφέρουν ρωγμές στον κανόνα της ανεξαρτησίας των ενέγγυων πιστωτών, υποστηρίζεται (αν και κάπως καθ' υπερβολή) ότι «προβληματική καθίσταται σήμερα πια με το νέο Κώδικα η διενέργεια ατομικής αναγκαστικής εκτέλεσης μετά την κήρυξη της πτώχευσης του οφειλέτη εκ μέρους εμπραγμάτως ασφαλισμένου – και γενικότερα ενέγγυου – πιστωτή»²⁶⁰.

258. Η § 4 του άρθρου 26 ορίζει ότι: «Η κατά την παρ. 3 αναστολή δεν επεκτείνεται στα υπέγγραφα αντικείμενα που ανήκουν σε εγγυητές, συνοφειλέτες και τρίτους οφειλέτες ή ανήκουν στον οφειλέτη, αλλά δεν συνδέονται λειτουργικά και άμεσα με την επιχειρηματική του δραστηριότητα, παραγωγική μονάδα ή εκμετάλλευσή του».

259. Κοτσίρης, ΠτΔ, 2016, σ. 345.

260. Μάζης, Εκκαθάριση, σ. 14.

V. Αναστολή και διακοπή της δίκης. Συνέπειες πράξεων παρά την αναστολή. Η πτώχευση επιφέρει διακοπή της δίκης, «εφόσον αφορά την πτωχευτική περιουσία»²⁶¹ (ΚΠολΔ 286 στοιχ. γ', βλ. και παραπάνω, § 30 Γ Χ), και με την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει γνωστοποίησή της²⁶², ειδικό δε ζήτημα είναι η σχέση της διακοπής με την αναστολή των ατομικών διώξεων κατά ΠτΚ 25²⁶³.

1. Διακοπή και αναστολή προφανώς ομοιάζουν, αφού και οι δύο προκαλούν προσωρινή στασιμότητα των δικών, καθενιά όμως έχει το δικό της πεδίο εφαρμογής. Καταρχήν η αναστολή δεν αποκλείει τη διακοπή της δίκης. Στις περισσότερες περιπτώσεις αυτό δεν θα γίνεται αντιληπτό, διότι η αναστολή των ατομικών διώξεων θα καθιστά έτσι κι αλλιώς αδύνατη τη συνέχιση της δίκης, οπότε η διακοπή δεν θα έχει δικιά της αποτελέσματα. Δεν αποκλείεται όμως σε ορισμένες περιπτώσεις η διακοπή να γίνεται αντιληπτή. Στο παράδειγμα που ήδη αναφέρθηκε παραπάνω (υπό ΙΙΙ), όπου ο οφειλέτης, που στη συνέχεια πτώχευσε, έχει ασκήσει κατά τρίτου διεκδικητική αγωγή, ο δε τρίτος έχει ασκήσει κατ' αυτού ανταγωγή για δαπάνες, η δίκη θα διακοπεί γενικά. Όμως το πρώτο σκέλος της (η διεκδίκηση) θα επαναληφθεί και θα συνεχισθεί με το σύνδικο, ενώ το δεύτερο (η αξίωση για δαπάνες) θα ανασταλεί. Εδώ τόσο η διακοπή όσο και η αναστολή θα είναι ορατές. Έτσι, η μεν διακοπή θα επέρχεται πάντοτε με την πτώχευση, εφόσον η δίκη αφορά την πτωχευτική περιουσία, η αναστολή δε, ως ειδική πτωχευτική ρύθμιση²⁶⁴, θα επέρχεται εκεί όπου ο νόμος την επιβάλλει (ΠτΚ 25), κυρίως δηλ. στις αξιώσεις των ανέγγυων πτωχευτικών πιστωτών²⁶⁵.

2. Στην περίπτωση δικών κατά του οφειλέτη από ανέγγυους πιστωτές, θα επέρχεται η βασική συνέπεια της αναστολής, που είναι η απόλυτη ακυρότητα των πράξεων που επιχειρούνται (έτσι ΠτΚ 25 § 2)²⁶⁶, «και όχι το ανίσχυρο των πράξεων από άποψη μόνο ουσιαστικού δικαίου» (ΕΝΕ)²⁶⁷. Η διαδικαστική πράξη που λαμβάνει χώρα κατά τη διάρκεια της αναστολής (αγωγή, έφεση κλπ.) απορρίπτεται και αυτεπαγγέλτως ως απαράδεκτη²⁶⁸,

261. βλ. σχετικά ΑΠ 20/2011 ΔΕΕ 2011, 910 = ΕπισκΕΔ 2011, 649 σخ. Παμπούκη, *Δεληκωστόπουλο*, Ασύμμετρα προστασία δανειστών: η περίπτωση της προσημείωσης υποθήκης, ΕΠολΔ 2011, 736 επ., 741.

262. ΜΠρΠατρ 293/2015 ΔΕΕ 2016, 500.

263. βλ. αναλυτικά *Ορφανίδη*, Οι προθεσμίες ενδίκων μέσων κατά τον ΚΠολΔ, 2009, σ. 338 επ.

264. *Ορφανίδης*, ό.π., σ. 355.

265. *Ορφανίδης*, ό.π., σ. 360. Σχετικά από τη νομολογία, βλ. π.χ. Εφαθ 2366/2001 ΔΕΕ 2001, 1250, Εφαθ 2373/2000 ΑρΧΝ 2001, 369, ΕφΘεσσ. 136/1989 Αρμ. 1989, 875.

266. Κατά την άποψη του *Μάζη*, η ακυρότητα θα κηρύσσεται από το δικαστήριο (ΚΠολΔ 933), αν και η ΠτΚ 25 § 2 κάνει λόγο για απόλυτη ακυρότητα των σχετικών πράξεων. Ομοίως ΜΠρΘεσσ. 1748/2010 ΕΕμΔ 2011, 453.

267. βλ. όμως *Κοτσιρή*, ΠτΔ, 2016, σ. 333: «Η πράξη κατά παράβαση της απαγόρευσης είναι άκυρη, υπό την έννοια της νομικά ανύπαρκτης πράξης, ανίσχυρη τόσο από άποψη ουσιαστικού δικαίου όσο και από τυπική άποψη». Έτσι και υπό τον ΕμπΝ, ΑΠ 1414/2013 ΔΕΕ 2015, 541.

268. *Παμπούκης*, ΕπισκΕΔ 2009, 163, *Ψυχομάνης*, ΠτΔ, 2016, σ. 274. Από τη νομολογία βλ. π.χ. ΑΠ 1414/2013 ΕπισκΕΔ 2013, 620 σخ. Παμπούκη, ΑΠ 104/1995 ΕλλΔνη 1996, 143, ΕφΛαρ. 233/2015 ΔΕΕ 2016, 1072, ΕφΘεσσ. 2419/2010 ΕπισκΕΔ 2010, 237 σخ. Παμπούκη, Εφαθ 3575/2010 ΔΕΕ 2010, 1307,

ενώ κατ' άλλη (και μάλλον ορθότερη) άποψη, απαράδεκτη κηρύσσεται η συζήτηση και όχι η πράξη, διότι η τελευταία μπορεί να συνεχισθεί μετά την περάτωση της πτώχευσης²⁶⁹. Οι δε ανασταλείσες διαδικασίες θα συνεχισθούν με την περάτωση της πτώχευσης (π.χ. ΠτΚ 166 § 2) και όχι με βάση τις διατάξεις για την επανάληψη της δίκης (ΚΠολΔ 290 επ.). Τέλος, οι πράξεις εκτέλεσης που επιχειρούνται παρά την αναστολή είναι άκυρες. Η ακυρότητα θα μπορεί να προβληθεί εκ μέρους του συνδίκου με την ανακοπή του άρθρου 933 ΚΠολΔ και στην προθεσμία του άρθρου 934 § 1 ΚΠολΔ²⁷⁰.

VI. Αναστολή και χρηματοοικονομική ασφάλεια. Οι διατάξεις για τους ενέγγυους πιστωτές του άρθρου 26 «δεν θίγουν τις ειδικές ρυθμίσεις για αναγκαστική εκτέλεση των συμφωνιών παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας» (ΠτΚ 26 § 6). Πρόκειται για παραπομπή στο ν. 3301/2004²⁷¹.

VII. Αναστολή και διαιτησία. Κατά την κρατήσασα στο παρελθόν άποψη, η ισχύς της συμφωνίας διαιτησίας έπαυε με την πτώχευση, αν οι διαφορές που κάλυπτε αφορούσαν την πτωχευτική περιουσία²⁷². Νεότερες όμως απόψεις²⁷³ δέχονται ότι η συμφωνία που έχει συναφθεί πριν από την πτώχευση δεν χάνει την ισχύ της, αφού κατά τη σύναψή της ο πτωχεύσας είχε ακόμη την εξουσία διάθεσης, ενώ ο σύνδικος μπορεί να προβεί σε διορισμό διαιτητών ή να συνεχίσει μια διαιτητική διαδικασία, που είχε αρχίσει ήδη πριν από την πτώχευση, ή ακόμη και να συνάψει νέα συμφωνία διαιτησίας στο πλαίσιο της διοίκησης της πτωχευτικής περιουσίας (βλ. ΠτΚ 74)²⁷⁴. Διευκρινίζεται πάντως ότι η διατήρηση της διαιτητικής συμφωνίας δεν εκτείνεται σε σχέσεις που δημιουργούνται μετά την πτώχευση και εξαιτίας του πτωχευτικού δικαίου, όπως είναι η πτωχευτική ανάκληση ή το δικαίωμα

ΕφΘεσσ. 2867/2009 ΕπισκΕΔ 2010, 207, ΕφΘεσσ. 47/2008 ΕπισκΕΔ 2008, 242 σημ. Παμπούκη, ΕφΑθ 2373/2000 ΑρχΝ 2001, 369, ΜΠρΠατρ 293/2015 ΔΕΕ 2016, 500, ΠΠρΛαρ 26/2013 ΝοΒ 2013, 2190.

269. ΕφΛαρ. 311/2014 ΔΕΕ 2015, 40, ΜΠρΠατρ 293/2015 ΔΕΕ 2016, 500. Βλ. και ΕφΘεσσ. 266/2015 ΕΕμπΔ 2016, 932: «Οι διαδικαστικές πράξεις, που τυχόν έγιναν πριν από την κήρυξη της πτώχευσης, διατηρούν την ισχύ τους και μπορούν να συνεχισθούν με κλήση των ενδιαφερομένων διαδίκων όταν παύσει το κώλυμα από την αναστολή των ατομικών διώξεων, όπως σε περίπτωση παύσεως των εργασιών ή συμβιβασμού».

270. ΜΠρΘεσσ. 1748/2010 ΔΕΕ 2010, 695, βλ. ΠΠρΛαρ 26/2013 ΝοΒ 2013, 2190.

271. *Ψυχομάνης*, ΠτΔ, 2016, σ. 285, *Μήτσου*, ΔΕΕ 2003, 611 (615).

272. Π.χ. ΑΠ 63/1921 Θ. ΛΒ' 289, ΑΠ 103/1924 Θ. ΛΕ' 514, ΑΠ 1183/1985 ΕΕΝ 1986, 418.

273. Βλ. ιδίως Κοτσιρή, ΠτΔ, 2016, σ. 556, *Ψυχομάνη*, ΠτΔ, 2016, σ. 444, *Καλαβρό*, Ακύρωση και ανυπαρξία διαιτητικών αποφάσεων, 2017, σ. 112, *Κουσουλή*, Η επίδραση της πτωχεύσεως στη διαιτησία, εις: Θεμελιώδη προβλήματα της διαιτησίας, Β', 1996, σ. 141, τον ίδιο, *Διατησία – Ερμηνεία κατ' άρθρο*, 2004, σ. 73, *Λιακόπουλο*, Η επίδραση της πτώχευσης στη διαιτησία, ΕΕμπΔ 1987, 329, *Κιτσαρά*, Ενοχικές δεσμεύσεις της εξουσίας διάθεσης, 1999, σ. 552, ΑΠ 2234/2009 ΕλλΔνη 2010, 411 = ΕφΑΔ 2010, 458 σκ. Κόμνιου. Για το ζήτημα στη διεθνή διαιτησία βλ. *Αθανασίου*, Διεθνής διαιτησία και δισυνοριακή διαδικασία αφερεγγυότητας, ΔΕΕ 2017, 458, *Μαντάκου*, Η κατάρτιση της συμφωνίας διαιτησίας στη διεθνή συναλλαγή, 1998, σ. 222. Βλ. και *Nacimiento/Bähr*, Insolvenz im nationalen und internationalen Schiedsverfahren, NJW 2010, 414, *Berger*, Schiedsvereinbarung und Insolvenzverfahren, ZInsO 2009, 1033, *Dahl*, Schiedsvereinbarungen in der Insolvenz, NJW-S 2014, 21.

274. Βλ. *Κουσουλή*, *Διατησία – Ερμηνεία κατ' άρθρο*, 2004, σ. 9. Βλ. στην Ιταλία arg. e contrario άρθρου 83bis LF, *Pajardi/Paluchowski*, Manuale, σ. 500. Πντά υπέρ της διατήρησης ο αγγλικός νόμος (s. 349A Insolvency Act 1986).

επιλογής του συνδίκου για διατήρηση ή απόκρουση των αμφοτεροβαρών συμβάσεων²⁷⁵. Υποστηρίζεται επίσης αφενός μεν ότι το διαιτητικό δικαστήριο οφείλει μετά την κήρυξη της πτώχευσης να αναστείλει για εύλογο χρόνο τη διαδικασία, ώστε ο σύνδικος να ετοιμάσει μια αποτελεσματική υπεράσπιση εμφανιζόμενος αυτός πλέον στη διαδικασία²⁷⁶, αφετέρου δε ότι διαιτητική απόφαση εκδιδόμενη μετά την πτώχευση δεν θα μπορεί να ακυρωθεί, ως αντίθετη προς διατάξεις δημόσιας τάξης (ΚΠολΔ 897, ΑΚ 33), διότι η αναστολή των ατομικών διώξεων δεν έχει θεσπισθεί για το δημόσιο συμφέρον, αλλά για το συμφέρον των πιστωτών²⁷⁷. Το νόημα δε τυχόν διαιτητικής απόφασης, που επιδικάζει απαίτηση κατά του οφειλέτη που πτώχευσε, θα είναι ότι η απαίτηση αυτή επαληθεύεται με τον τρόπο αυτό, και όχι βέβαια ότι μπορεί να έχει προσόντα εκτελεστότητας²⁷⁸.

Υπό τον ΠτΚ οι απόψεις αυτές πρέπει να εκτιμηθούν και με βάση τη *vis attractiva concursus* (τη συγκέντρωση δηλ. όλων των υποθέσεων που «αναφέρονται από την πτώχευση και λόγω της κήρυξης της») στο πτωχευτικό δικαστήριο, σύμφωνα με το άρθρο 53 ΠτΚ (βλ. παραπάνω, § 23 Α ΙΙ). Πράγματι, η δυνατότητα υπαγωγής διαφορών σε διαιτητική επίλυση μετά την κήρυξη της πτώχευσης, και ιδιαίτερα για επαλήθευση μιας πτωχευτικής αξίωσης, μπορεί να μην είναι δυνατή, αν γίνει δεκτό ότι το πτωχευτικό δικαστήριο έχει το μονοπώλιο της εκδίκασης των αντιρρήσεων κατά το άρθρο 95 § 2. Η σκέψη αυτή όμως και τα πρακτικά προβλήματα που ενδέχεται να ανακύψουν δεν φαίνονται ικανά να αποκλείσουν τη διαιτησία στην πτώχευση, όπως γενικά δεν μπορεί ερμηνευτικά να αποκλείεται η διαιτησία κάθε φορά που ο νόμος αναθέτει σε δικαστήριο την επίλυση διαφορών. Εφόσον πρόκειται για διαιτητεύσιμες διαφορές, η δυνατότητα υπαγωγής τους σε διαιτησία είναι αυτονόητη, έστω και αν τούτο δεν διευκρινίζεται ρητά στο νόμο. Βέβαια οι διαιτητές θα έχουν την υποχρέωση επίσηυσης της κρίσης των, ώστε να είναι δυνατή η έγκαιρη σύνταξη του πίνακα κατάταξης, αν όμως αυτό δεν συμβεί, ο σύνδικος θα πρέπει να προβεί σε παρακράτηση του εκδικαζόμενου από τους διαιτητές ποσού κατ' άρθρο 94 εδ. α' ΠτΚ. Επομένως ορθά η κρατούσα άποψη θεωρεί τη διαιτησία επιτρεπτή, λόγω της ιδιωτικής φύσεως των διαφορών.

VIII. Όχι διακοπή της παραγραφής. Η κήρυξη της πτώχευσης και η ταυτόχρονα επερχόμενη αναστολή των ατομικών διώξεων δεν επιφέρουν διακοπή ή αναστολή της παραγραφής των απαιτήσεων²⁷⁹. Διακοπή επιφέρει η αναγγελία προς επαλήθευση (ΑΚ 263).

ΙΧ. Χρονικά όρια. Η αναστολή διαρκεί μέχρι την περάτωση της πτώχευσης (ΠτΚ 166 § 2), οπότε και οι ανασταλείσες διαδικασίες συνεχίζονται από το σημείο που ήταν τη στιγμή κήρυξης της πτώχευσης²⁸⁰.

X. Τοπικά όρια – Διεθνείς πτωχεύσεις. Η αναστολή των ατομικών διώξεων καταλαμβάνει τις πράξεις των πιστωτών, οπουδήποτε και αν λαμβάνουν χώρα. Αν δηλ. ο οφειλέτης έχει περιουσία στην αλλοδαπή, ο πιστωτής δεν επιτρέπεται να επιληφθεί της περιουσίας αυτής, εκτός αν πρόκειται για πιστωτή μη καταλαμβανόμενο από την αναστολή, π.χ. που έχει λάβει υποθήκη επί ακινήτου σε τρίτη χώρα (ΠτΚ 26 § 2). Αν όμως δεν συντρέχει αυτή η εξαίρεση, ο πιστωτής δεν έχει το δικαίωμα, με

275. *Dahl*, Schiedsvereinbarungen in der Insolvenz, NJW-S 2014, 21.

276. *Κουσουλής*, Η επίδραση της πτωχεύσεως στη διαιτησία, εις: Θεμελιώδη προβλήματα της διαιτησίας, Β', 1996, σ. 157, *Αθανασίου*, Η διασυννοριακή πτώχευση της ναυτιλιακής επιχείρησης, 2015, σ. 263.

277. ΑΠ 2234/2009 ΕλλΔνη 2010, 411 = ΕφΑΔ 2010, 458 σκ. Κόμνιου.

278. BGH 29.1.2009 NJW 2009, 1747.

279. *Ψυχομάνης*, ΠτΔ, 2016, σ. 275, ΑΠ 755/1974 ΕΕΝ 1975, 392. Διακοπή δεν προκαλεί ούτε η αίτηση πτώχευσης από δανειστή.

280. Βλ. *Κοτσίρη*, ΠτΔ, 2016, σ. 333, *Βέλλα*, Η κατά ΠτΚ αναστολή διώξεων των ενέγγυων επιχειρηματικών πιστωτών, ΕΕμπΔ 2008, 490 επ. (503, 509), ΕφΑθ 3575/2010 ΔΕΕ 2010, 1307.

Βάση το ελληνικό δίκαιο, να προβεί σε ατομική εκτέλεση και να εισπράξει από αυτήν, αφού η πτωχευτική περιουσία περιλαμβάνει κάθε στοιχείο «οπουδήποτε και αν βρίσκεται» (ΠτΚ 16 § 1). Για τις ενδοκοινοτικές πτωχεύσεις οι Καν. 1346/2000 και 2015/848 επιβεβαιώνουν τούτο προβλέποντας (άρθρα 20 § 1 και 23 § 1, αντίστοιχα) ότι, αν πιστωτής εισέπραξε την απαιτήσή του, ολικά ή μερικά, από περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται σε άλλο κράτος μέλος, από εκείνο της κύριας πτώχευσης, οφείλει να αποδώσει στο σύνδικο της κύριας πτώχευσης ό,τι κατάφερε να εισπράξει. Δυσχερέστερο είναι το ζήτημα σε άλλες περιπτώσεις, που δεν καλύπτονται από τον Κανονισμό (π.χ. πιστωτής σε ελληνική πτώχευση εκτελεί επί ακινήτου του οφειλέτη στην Ελβετία), αν το ξένο κράτος δεν αναγνωρίζει την ελληνική πτώχευση. Εκεί τίθεται το ζήτημα της τύχης των τυχόν εισπραχθέντων από τον πιστωτή. Στη Γερμανία η νομολογία αλλά και πολλοί συγγραφείς έχουν την άποψη (μη αναντίρρητη όμως) ότι σε τέτοιες περιπτώσεις ο σύνδικος μπορεί να εναγάγει τον λαβόντα στο κράτος της πτώχευσης για απόδοση του εισπραχθέντος με βάση τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού²⁸¹. Παραλλαγή του προβλήματος είναι η μερική ικανοποίηση της απαίτησης όχι από ατομική αναγκαστική εκτέλεση σε ξένη χώρα, αλλά από συμμετοχή σε άλλη (αλλοδαπή) πτώχευση. Οι δύο Κανονισμοί προβλέπουν (άρθρα 20 § 2 και 23 § 2, αντίστοιχα) ότι στην περίπτωση αυτή ο πιστωτής «δεν συμμετέχει στις διανομές τις πραγματοποιούμενες στο πλαίσιο άλλης διαδικασίας μέχρις ότου οι πιστωτές της αυτής τάξεως ή κατηγορίας λάβουν ισοδύναμο μέρος στο πλαίσιο της άλλης διαδικασίας» (κανόνας «απόδοσης και καταλογισμού», «hotspot rule»). Όμοιος κανόνας διατυπώνεται στον ΠΝ (άρθρο 32 ν. 3858/2010)²⁸².

XI. Ατομική δράση των πιστωτών. Εξαιρέσεις στην αναστολή των ατομικών διώξεων προβλέπονται σε ορισμένα σημεία (π.χ. ΠτΚ 48 § 2 εδ. β', 95 § 1), όπου οι πιστωτές μπορούν να δράσουν ατομικά και όχι ως ομάδα διά του συνδίκου.

B. Το ληξιπρόθεσμο των απαιτήσεων (ΠτΚ 23)

I. Λόγος του κανόνα. Μια άλλη σημαντική συνέπεια για τους πτωχευτικούς πιστωτές με απαιτήσεις μη ληξιπρόθεσμες κατά την κήρυξη της πτώχευσης, είναι ότι οι απαιτήσεις αυτές «θεωρούνται ότι έληξαν» (ΠτΚ 23 § 1). Πρόκειται για κανόνα («πλάσμα νόμου», κατά την ΕΝΕ, «Fälligkeitsfiktion»²⁸³) που διατηρήθηκε από το παρελθόν (ΕμπΝ 535), και που επιβάλλεται «κυρίως χάριν των αναγκών της ταχείας εκκαθάρισης της πτωχευτικής περιουσίας»²⁸⁴. Ο κανόνας θα εφαρμοσθεί γενικά, ακόμη και αν υπάρχουν προοπτικές αναδιοργάνωσης της επιχείρησης²⁸⁵.

281. Βλ. κυρίως BGH 13.7.1983 NJW 1983, 2174, σχετικά δε με το ζήτημα *Περάκη*, Διεθνή αποτελέσματα της πτώχευσης που κηρύσσεται στην Ελλάδα, 1990, σ. 36 επ.

282. Βλ. και ΝομΟδ Uncitral (2004), σ. 360, *Perakis*, International Insolvency Law: From recognition to cooperation – the point of view of Greek Law, εις: Θέματα θεωρίας και πράξης του ΕμπΔ, 2004, σ. 729, *Περάκη*, Μερικές σκέψεις για το διεθνές ΠτΔ μετά τον Καν. 1346/2000 και τον ΠΝ της Uncitral, εις: Θέματα θεωρίας και πράξης του ΕμπΔ, 2004, σ. 756.

283. *Thonfeld*, εις K.Schmidt, InsO, 2013, § 41, 13, *Lüdtke* εις HambKommInsO, 2009, § 41, 2.

284. *Κ.Ρόκας*, ΠτΔ, 1978, σ. 151. Βλ. και *Κοτσόρη*, ΠτΔ, 2016, σ. 336, *Ψυχομάνη*, ΠτΔ, 2016, σ. 275.

285. Άλλως στη Γαλλία, στις διαδικασίες της sauvegarde και του redressement judiciaire, βλ. άρθρα L. 622-29, 631-14 C.com.

II. Εύρος του κανόνα. Κατά ρητή διάταξη του νόμου οι απαιτήσεις των *ενέγγυων πιστωτών* δεν υπόκεινται στον κανόνα του άρθρου 23 § 1, αντίθετα δε «καθίστανται απαιτητές κατά την πραγματική λήξη τους» (§ 2). Ο κανόνας όμως αυτός θα πρέπει να ισχύει μόνο ως προς την ικανοποίηση του ενέγγυου πιστωτή από το βεβαρημένο πράγμα, ενώ αν ο πιστωτής αυτός συμμετάσχει στις εργασίες της πτώχευσης με την ενοχική απαίτηση, προκειμένου να ικανοποιηθεί από τη λοιπή περιουσία, θα υπόκειται στον κανόνα του ληξιπροθέσμου. Επίσης το ληξιπρόθεσμο δεν ισχύει για εγγυητές και συνοφειλότες (ΠτΚ 27 § 1). Για τις απαιτήσεις υπό αίρεση εφαρμόζεται το άρθρο 22.

III. Αφαίρεση τόκου. Όταν πτωχευτικές απαιτήσεις «θεωρούνται» ληξιπρόθεσμες, «μειώνονται κατά το ποσό του νόμιμου τόκου που αντιστοιχεί στο διάστημα από την κήρυξη της πτώχευσης μέχρι την πραγματική λήξη τους ως προς αυτόν» (ΠτΚ 23 § 1). Βλ. σχετικά ΑΚ 295, ΕισΝΑΚ 109²⁸⁶.

IV. Χρονικά όρια. Η συνέπεια αυτή ισχύει κατά τη διάρκεια της πτώχευσης. Μετά την περάτωση της οι μη ικανοποιηθέντες πιστωτές θα μπορούν να ασκήσουν εκ νέου τις ατομικές διώξεις κατά την πραγματική λήξη της απαίτησής τους²⁸⁷.

Γ. Η παύση της τοκογονίας (ΠτΚ 24)

I. Λόγος του κανόνα. Στο άρθρο 24 § 1 επαναλαμβάνεται ο κανόνας του προϊσχύσαντος δικαίου (ΕμπΝ 536), ότι από την κήρυξη της πτώχευσης οι απαιτήσεις των πιστωτών «παύουν να παράγουν νόμιμους ή συμβατικούς τόκους» (αλλά και τόκους υπερημερίας). Τούτο αποτελεί εκδήλωση της αρχής, ότι τα δικαιώματα των πτωχευτικών πιστωτών καθορίζονται με βάση την κατάστασή τους τη στιγμή της κήρυξης της πτώχευσης²⁸⁸, κάτι που ανταποκρίνεται στην πρακτική ανάγκη σταθεροποίησης των ποσών, για τα οποία θα καταταθούν οι πιστωτές²⁸⁹. Ωστόσο, όταν πρόκειται να υιοθετηθεί σχέδιο αναδιοργάνωσης, μπορεί να προβλεφθεί η ολική ή μερική ικανοποίηση και των τόκων, που έπαυσαν να παράγονται λόγω της κήρυξης της πτώχευσης (ΠτΚ 24 § 2).

II. Εύρος του κανόνα. Ο κανόνας ισχύει για τους ανέγγυους και τους γενικούς προνομιούχους πιστωτές²⁹⁰, όχι όμως και για τους *ενέγγυους* (συμπεριλαμβανομένων εκείνων

286. Για το μαθηματικό τύπο με τον οποίο συνήθως υπολογίζεται η μείωση βλ. *Braun/Bäuerle*, InsO, 2010, § 41, 8.

287. *Κοτσίρης*, ΠτΔ, 2016, σ. 337.

288. *Κ.Ρόκας*, ΠτΔ, 1978, σ. 152.

289. *Κοτσίρης*, ΠτΔ, 2016, σ. 339. Ο *Μεντής*, Άμυνα και ελευθέρωση του υπερχρεωμένου οφειλέτη, 2012, σ. 153 θεωρεί ότι η αναστολή της τοκογονίας λειτουργεί και «απαλλακτικά».

290. *Κοτσίρης*, ΠτΔ, 2016, σ. 339. Κατά τον *Μεντή*, ό.π., η διάταξη θα έπρεπε να ισχύει και για τους ενέγγυους πιστωτές. Για το ζήτημα υπό το προϊσχύσαν δικαίο σε σχέση με τους προνομιούχους πιστωτές, ιδιαίτερα δε τους εργαζομένους (ΕμπΝ 536) βλ. *Δούβλη*, Η τοκοφορία των εργατικών απαιτήσεων στην πτώχευση, την εξυγίανση και την εκκαθάριση υπερχρεωμένων επιχειρήσεων, 1996, τον *ίδιο*, ΔΕΕ 1998, 386, ΑΠ 1485/2003 ΝοΒ 2004, 786, ΑΠ 613/2001 ΔΕΕ 2001, 1005, ΑΠ 1355/1998 ΕλλΔνην 1999, 287.

με προσημείωση, εφόσον τελικά τραπέι σε υποθήκη²⁹¹), στο μέτρο που οι τόκοι θα πληρωθούν από την αξία του βεβαρημένου πράγματος²⁹². Δεν ισχύει επίσης υπέρ των συνοφειλετών και των εγγυητών, που εξακολουθούν να ευθύνονται για τους τόκους (ΠτΚ 24 § 1 εδ. Β')²⁹³. Τέλος, η παύση της τοκογονίας δεν εμποδίζει την κατάπτωση ποινικών ρητρών που δεν ενεργοποιούνται με την υπερημερία του οφειλέτη (η πτώχευση δεν περιάγει αυτή και μόνη τον οφειλέτη σε υπερημερία)²⁹⁴.

III. Χρονικά όρια. Η παύση της τοκογονίας ισχύει για τις ανάγκες της πτώχευσης και ενόσω διαρκεί η τελευταία²⁹⁵. Αν οι πιστωτές ανακτήσουν τις ατομικές διώξεις, μπορούν να ζητήσουν και τους εν τω μεταξύ τόκους²⁹⁶.

Δ. Η εγγραφή υποθήκης (ΠτΚ 66 § 2)

Όπως και στο προϊσχύσαν δίκαιο (ΕμπΝ 581, 611)²⁹⁷, μετά την κήρυξη της πτώχευσης ο σύνδικος εγγράφει «ατελώς»²⁹⁸, υπέρ της ομάδας των πιστωτών, υποθήκες επί όλων των ακινήτων της πτωχευτικής περιουσίας, σύμφωνα με το άρθρο 66 § 2 ΠτΚ (όχι επί πλοίων και αεροσκαφών²⁹⁹), για ποσό ίσο με το κατά την κρίση του συνδίκου «εικαζόμενο συνολικό ύψος των προς ασφάλεια πιστώσεων».

Πρόκειται για (συλλογική) υποθήκη εκ του νόμου³⁰⁰, που εξασφαλίζει μεγαλύτερη δημοσιότητα της πτώχευσης και της επερχόμενης πτωχευτικής απαλλοτρίωσης³⁰¹, ή, παρεμφερώς, εξασφαλίζει τη θέση των δικαιωμάτων της ομάδας και διασφαλίζει τις συναλλαγές³⁰². Κυρίως όμως η υποθήκη έχει αξία μετά την περάτωση της πτώχευσης, αφού οι μη ικανοποιηθέντες πιστωτές, που ανήκαν στην ομάδα, και υπέρ των οποίων υπάρχει η υποθήκη αυτή, εξασφαλίζουν προβάδισμα έναντι των μεταπτωχευτικών πιστωτών. Η άποψη ότι η υποθήκη αποσβέννυται με την περάτωση της πτώχευσης³⁰³ συνάδει μεν με το νόμο (από τη στιγμή που η ομάδα των πιστωτών εκλείπει, η υποθήκη δεν έχει πια νόημα), φαίνεται όμως να στερεί την υποθήκη της βασικής της λειτουργίας, που είναι η εξασφάλιση των απαιτήσεων. Θα μπορούσε να ισχύσει και σήμερα η ρύθμιση του άρθρου 611 ΕμπΝ, κατά την οποία η επικύρωση του συμβιβασμού διατηρεί την υποθήκη «εις έκαστον των πι-

291. *Κοτσίρης*, ΠτΔ, 2016, σ. 351, ΕφΑθ 4904/1995 ΝοΒ 1996, 836 = ΕλλΔνν 1997, 148, ΕφΑθ 2382/1989 ΕλλΔνν 1990, 873.

292. ΑΠ 61/2003 ΕλλΔνν 2003, 785.

293. *Μεντής*, Άμυνα και ελευθέρωση του υπερχρεωμένου οφειλέτη, 2012, σ. 198.

294. Για το ζήτημα στη Γαλλία βλ. *Lienhard*, 2016, σ. 271.

295. *Κοτσίρης*, ΠτΔ, 2016, σ. 337.

296. *Ψυχομάνης*, ΠτΔ, 2016, σ. 277.

297. *Κ.Ρόκας*, ΠτΔ 1978, σ. 154.

298. Η ατέλεια δεν περιλαμβάνει και την αμοιβή του υποθηκοφύλακα, ΕφΑιγ 31/2012 ΕΕμπΔ 2012, 128.

299. *Κοτσίρης*, ΠτΔ, 2016, σ. 519.

300. *Κ.Ρόκας*, ΠτΔ 1978, σ. 154, *Σπυριδάκης*, ΠτΔ, σ. 130.

301. *Ψυχομάνης*, ΠτΔ, 2016, σ. 264. Η δημοσιότητα όμως αυτή επιτυγχάνεται ήδη με το άρθρο 9 § 1 ΠτΚ.

302. *Κοτσίρης*, ΠτΔ, 2016, σ. 519.

303. *Κοτσίρης*, ΠτΔ, 2016, σ. 520, *Ψυχομάνης*, ΠτΔ, 2016, σ. 264.

στωτών», οι δε σύνδικοι φροντίζουν τούτο να «σημειωθεί» στο βιβλίο³⁰⁴. Η υποθήκη αυτή μπορεί να έχει χρησιμότητα σε ορισμένες περιπτώσεις. Π.χ. σε περίπτωση που περατώνεται η πτώχευση με επικύρωση σχεδίου αναδιοργάνωσης, κανονικά οι μεταπτωχευτικοί πιστωτές θα μπορούν πλέον να επιληφθούν (και) της (τέως) πτωχευτικής περιουσίας. Κάτι τέτοιο όμως θα μπορούσε να βλάψει την εφαρμογή του σχεδίου. Η προτεραιότητα των (τέως) πτωχευτικών πιστωτών, λόγω της υποθήκης, μπορεί να βοηθήσει την κατάσταση.

§ 33. Συνέπειες επί των εις ολόκληρον συνοφειλετών και εγγυητών (ΠτΚ 27)

Ειδικό ζήτημα στην πτώχευση είναι η θέση των προσώπων εκείνων, που ευθύνονται μαζί με τον οφειλέτη. Έτσι, ο ΠτΚ περιέχει διατάξεις που διαγράφουν τη θέση των εγγυητών των χρεών του οφειλέτη, καθώς και των συνοφειλετών του εις ολόκληρον³⁰⁵. Γενική αρχή είναι (αλλά με εξαιρέσεις) ότι η πτώχευση του οφειλέτη (ή, αναλόγως, του «πρωτοφειλέτη») δεν επηρεάζει τη θέση των συνοφειλετών του ή των εγγυητών. Μάλιστα σε τέτοια περίπτωση ο εγγυητής δεν έχει πλέον ούτε την ένσταση διζήσεως κατά ΑΚ 857³⁰⁶. Παραδόξως η αρχή του μη επηρεασμού δεν αναγράφεται ρητά στο νόμο³⁰⁷, προκύπτει όμως από επιμέρους διατάξεις. Ειδικότερα:

I. Μη επιρροή καταρχήν της πτώχευσης στον εις ολόκληρον οφειλέτη και τον εγγυητή.

Πρόκειται για βασική αρχή, που εξειδικεύεται σε επιμέρους διατάξεις.

1. Εάν υπάρχουν περισσότεροι *συνοφειλέτες εις ολόκληρον*, εκ των οποίων ένας πτώχευσε, ο δανειστής έχει δικαίωμα να απαιτήσει από κάθε συνοφειλέτη την πλήρη ικανοποίηση της απαίτησής του: Από μεν τον οφειλέτη που πτώχευσε κατά τις διατάξεις της πτωχευτικής διαδικασίας, από δε τους λοιπούς συνοφειλέτες με την προϋπόθεση ότι η απαίτηση «κατέστη απαιτητή κατά την πραγματική λήξη της» (ΠτΚ 27 § 1). Η ρύθμιση συνάδει με το άρθρο 486 ΑΚ³⁰⁸. Η εφαρμογή του κανόνα αυτού δημιουργεί το ενδεχόμενο ο πιστωτής να εισπράξει περισσότερα από όσα δικαιούται. Σε μια τέτοια περίπτωση («περίπτωση υπερκάλυψης»), ο δανειστής αποδίδει το επιπλέον σ' εκείνον το συνοφειλέτη, που θα είχε δικαίωμα αναγωγής κατά των άλλων (ΑΚ 487).

304. Την απουσία διάταξης όμοιας με το άρθρο 611 ΕμπΝ επισημαίνει ο *Ψυχομάνης*, ΠτΔ, 2016, σ. 264. Για τη διάταξη αυτή βλ. *Κ.Ρόκα*, ΠτΔ 1978, σ. 155.

305. Βλ. *Χατζηϊωάννου*, Η διατήρηση της ευθύνης των εγγυητών έναντι των πιστωτών στις προπτωχευτικές διαδικασίες εξυγίανσης και στην πτώχευση, ΠΣΕΔ σ. 661.

306. *Κοτσίρης*, ΠτΔ, 2016, σ. 355, *Σπυριδάκης*, ΠτΔ, σ. 196, *Παΐσιος*, ΔΕΕ 2014, 1042.

307. Με το ζήτημα οι διατάξεις του ΠτΚ «ασχολούνται ελλειπτικά», βλ. *Ψυχομάνης*, ΠτΔ, 2016, σ. 290.

308. Για το ζήτημα της ευθύνης των υπόχρεων για την πληρωμή επιταγής έναντι του κομιστή, βλ. *Μάζη*, ΕΕμπΔ 2003, 983. Βλ. όμως και *Γεωργακόπουλο*, ΔΕΕ 2003, 873.

2. Μολονότι το άρθρο 27 § 1 δεν αναφέρεται και στον εγγυητή, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι εφαρμόζεται *ανάλογα* και σ' αυτόν³⁰⁹ (ακόμη περισσότερο μάλιστα στην τράπεζα που εξέδωσε εγγυητική επιστολή³¹⁰), ακριβώς όπως και η § 2 του ίδιου άρθρου αφορά τόσο τους συνοφειλέτες όσο και τους εγγυητές. Συνεπώς ο πιστωτής θα δικαιούται να ασκήσει τα δικαιώματά του τόσο κατά του πρωτοφειλέτη που πτώχευσε, όσο και κατά του εγγυητή, αν όμως εισπράξει ποσά που υπερβαίνουν την απαίτησή του θα τα αποδώσει στον εγγυητή, αν ο τελευταίος έχει δικαίωμα αναγωγής (ΑΚ 858), άλλως στο σύνδικο της πτώχευσης του οφειλέτη.

3. Ορίζεται επίσης στο νόμο ότι η κατά το άρθρο 26 § 3 αναστολή δεν επεκτείνεται σε υπέγγραφα πράγματα που ανήκουν σε «εγγυητές, συνοφειλέτες και τρίτους οφειλέτες» (ΠτΚ 26 § 4). Το ίδιο συμβαίνει και με το ληξιπρόθεσμο των απαιτήσεων (ΠτΚ 23), όπως προκύπτει από το άρθρο 27 § 1 («...κατά την πραγματική λήξη της...»)³¹¹. Επίσης παύση της τοκογονίας δεν ισχύει για τους συνοφειλέτες και τους εγγυητές (ΠτΚ 24 § 1)³¹². Ως προς αυτούς οι τόκοι εξακολουθούν να τρέχουν.

4. Οι παραπάνω ρυθμίσεις ανταποκρίνονται στην αποστολή της εγγύησης και των άλλων ασφαλειών, που λαμβάνει ο πιστωτής. Σημαντικό είναι οι ασφάλειες να μη θίγονται από επιγενόμενα γεγονότα, όπως η πτώχευση, για την αντιμετώπιση ακριβώς των οποίων ο πιστωτής τις έχει λάβει. Ο φόβος ότι σε περίπτωση πτώχευσης οι ασφάλειες θα καθούν ή θα περικοπούν δρα ανασταλτικά στη διάθεση παροχής πίστωσης και αποβαίνει σε βάρος της πιστοληπτικής ικανότητας του οφειλέτη³¹³.

II. Το δικαίωμα αναγωγής. Όταν κηρυχθεί η πτώχευση, ο συνοφειλέτης ή ο εγγυητής ενδέχεται να μην έχουν ακόμη κληθεί να ικανοποιήσουν το δανειστή. Σε μια τέτοια περίπτωση, μπορούν να αναγγελθούν για το δικαίωμα αναγωγής, ως πιστωτές υπό αναβλητική αίτηση (βλ. παραπάνω, § 31 Β ΙΙ 2). Αν όμως ο πιστωτής ικανοποιήθηκε από το συνοφειλέτη ή τον εγγυητή ήδη πριν από την πτώχευση, οι τελευταίοι αναγγέλλονται για το δικαίωμα αναγωγής ως κανονικοί πτωχευτικοί πιστω-

309. Βλ. *Απ.Γεωργιάδη*, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2008, σ. 79, *Κοτσιρή*, ΠτΔ, 2016, σ. 355, *Σπιριδάκη*, ΠτΔ, σ. 198, *Ψυχομάνη*, ΠτΔ, 2016, σ. 291, *Αυγητίδη*, Η θέση του εγγυητή στις εξυγιαντικές διαδικασίες του ΠτΚ, ΧρΙΔ 2014, 249, *Παΐσιο*, ΔΕΕ 2014, 1042, *Rajardi/Paluchowski*, Manuale, σ. 350, *Le Cannu κλπ.*, 1994, σ. 738. Για το ζήτημα στην ειδική εκκαθάριση άρθρου 46 ν. 1892/1990 βλ. Εφθεσσ. 1141/2000 ΕπισκΕΔ 2001, 143.

310. Βλ. σχετικά *Π. Παπανικολάου*, Τύχη της εγγυητικής επιστολής σε περίπτωση πτωχεύσεως του οφειλέτη, θέσεως αυτού υπό ειδική εκκαθάριση και συμφωνίας του άρθρου 44 του ν. 1892/1990, ΔΕΕ 2005, 1022, *Π.Στεφανοπούλου*, Η εγγυητική επιστολή και η πτώχευσις του οφειλέτου, ΑρχΝ 1953, 503

311. *Κοτσιρης*, ΠτΔ, 2016, σ. 356, *Ψυχομάνης*, ΠτΔ, 2016, σ. 291, *Παΐσιος*, ΔΕΕ 2014, 1043, *Jaeger/Henckel*, GK, 2004, § 41, 14. Ο πιστωτής θα μπορεί να σφραγεί κατά του εγγυητή κατά την πραγματική λήξη ακόμη και αν ο τελευταίος εγγυήθηκε ως αυτοφειλέτης, βλ. *Απ.Γεωργιάδη*, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2008, σ. 80.

312. Βλ. σχετικά ΑΠ 99/2004 ΝοΒ 2004, 1721, ΕφΑθ 2382/1989 ΕλλΔνη 1990, 873.

313. Βλ. *Derrida*, Le crédit et le droit des procédures collectives, τιμ.τόμ. R.Rodière, 1981, σ. 67: «Toute atteinte que le droit des procédures collectives porte à ces sûretés, ne peut avoir qu'un retentissement néfaste sur le crédit».

τές (ΑΚ 487, 858), ανάλογα με το ποσό που κατέβαλαν³¹⁴. Αντίστροφα, αν ο πιστωτής ικανοποιήθηκε από τον οφειλέτη πριν πτωχεύσει, το δικαίωμα αναγωγής τούτου κατά συνοφειλέτη ανήκει στην πτωχευτική περιουσία και ασκείται από το σύνδικο³¹⁵.

1. Για μεγαλύτερη κατοχύρωση του πιστωτή³¹⁶ η § 2 του άρθρου 27 ορίζει ότι ο συνοφειλέτης και ο εγγυητής δεν μπορούν να μετάσχουν στις εργασίες της πτώχευσης με βάση απαίτηση που θα αποκτούσαν «στο μέλλον» λόγω ικανοποίησης από αυτούς του πιστωτή, εκτός αν ο πιστωτής αυτός δεν έχει αναγγείλει την απαίτησή του. Η διάταξη αναφέρεται στο ενδεχόμενο μερικής ικανοποίησης του πιστωτή μετά την κήρυξη της πτώχευσης από τον εγγυητή ή το συνοφειλέτη (αν η ικανοποίηση είναι ολική πρόβλημα δεν θα υφίσταται, διότι η απαίτηση θα έχει εξοφληθεί), οπότε ο καταβαλών συνοφειλέτης ή ο εγγυητής θα έχει τότε («στο μέλλον») δικαίωμα αντίστοιχης μερικής αναγωγής κατά του οφειλέτη (ΑΚ 487, 858). Ο νόμος όμως δεν επιθυμεί να συντρέχει ο πιστωτής με το συνοφειλέτη ή τον εγγυητή, για απαίτηση των τελευταίων υπό αίρεση (αποφυγή «διπλής συμμετοχής»³¹⁷), και για το λόγο αυτό απαγορεύει τη συμμετοχή των τελευταίων στην πτώχευση.

2. Μπορεί όμως να υποστηριχθεί ότι αυτό που στην πραγματικότητα θέλησε ο νόμος δεν ήταν να αποκλείσει ολωσδιόλου το συνοφειλέτη ή τον εγγυητή από τη συμμετοχή τους στις εργασίες της πτώχευσης (αυτό θα ήταν υπέρμετρα αυστηρό), αλλά να τους καταστήσει πιστωτές «τελευταίας σειράς», σύμφωνα με το άρθρο 21 § 1 στοιχ. δ' ΠτΚ. Αυτό θα σημαίνει ότι ο συνοφειλέτης ή ο εγγυητής θα μπορεί μεν να συμμετάσχει στην πτώχευση ως πιστωτής υπό αναβλητική αίρεση με το δικαίωμα αναγωγής που θα αποκτήσει, αν ικανοποιήσει τον πιστωτή, με δυνατότητα όμως είσπραξης, αν και στο μέτρο που θα έχει ήδη ικανοποιηθεί ο πιστωτής³¹⁸. Μόνη (και ίσως αυτονόητη) εξαίρεση στον κανόνα είναι η μη αναγγελία του πιστωτή, οπότε η αναγγελία και συμμετοχή του συνοφειλέτη ή εγγυητή είναι ελεύθερες.

III. Περισσότερες πτωχεύσεις. Δυσχερέστερο είναι το ζήτημα αν περισσότεροι συνοφειλέτες πτωχεύσουν μαζί, οπότε ο δανειστής θα μπορεί μεν να αναγγελλίσει σε όλες τις πτωχεύσεις για ολόκληρη την απαίτησή του (και βέβαια να ασκήσει τα δικαιώματά του και κατά των μη πτωχευσάντων)³¹⁹, δεν είναι σαφές όμως πού θα αποδώσει αυτό που τυχόν θα εισπράξει επιπλέον της απαίτησής του. Προτείνεται η απόδοση του πλεονάσματος είτε σε όλες τις πτωχεύσεις, ανάλογα με το εισπραχθέν από καθεμία, είτε στην πτώχευση του έχοντος το δικαίωμα αναγωγής³²⁰ (λύση πιο συνεπής με το

314. Απ.Γεωργιάδης, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2008, σ. 80, Σπυριδάκης, ΠτΔ, σ. 196, Κοτσιρής, ΠτΔ, 2016, σ. 363, Braun/Bäuerle, InsO, 2010, § 44, 3.

315. Σπυριδάκης, ΠτΔ, σ. 197.

316. Ο Κοτσιρής, ΠτΔ, 2016, σ. 362, θεωρεί ότι η διάταξη έχει τεθεί υπέρ του οφειλέτη.

317. Κοτσιρής, ΠτΔ, 2016, σ. 362.

318. Έτσι κατ' αποτέλεσμα στο προϊσχύσαν δίκαιο, βλ. ΕμπΝ 641 και Κ.Ρόκα, ΠτΔ 1978, σ. 165. Η ρύθμιση πρέπει να γίνει δεκτή και υπό τον ΠτΚ, βλ. Απ.Γεωργιάδη, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2008, σ. 81. Βλ. όμως Κοτσιρή, ΠτΔ, 2016, σ. 362, που θεωρεί ότι οι αξιώσεις αναγωγής υπό την αναβλητική αίρεση της ικανοποίησης του πιστωτή δεν είναι καν πτωχευτικές απαιτήσεις. Αμφιβάλλει και ο Παϊσιος, ΔΕΕ 2014, 1043. Ο γράφων θεωρεί συνεπώς ότι ο εγγυητής θα μπορεί για το δικαίωμα αναγωγής να αναγγελλίσει και να υποστεί τη διαδικασία επαλήθευσης. Το ζήτημα αν μπορεί να ψηφίζει στις γενικές συνελεύσεις ενόσω το δικαίωμα αναγωγής είναι υπό αίρεση θα πρέπει μάλλον να απαντηθεί αρνητικά, ώστε να μην ψηφίζει διπλά η ίδια απαίτηση, όπως γίνεται δεκτό και στη Γερμανία (§ 44 InsO, Braun/Bäuerle, InsO, 2010, § 44, 3). Η μη συμμετοχή του εγγυητή στις αποφάσεις είναι περισσότερο σύμφωνη με το άρθρο 27 § 2. Άλλη άποψη όμως είχε διατυπωθεί στην α' έκδ. του παρόντος.

319. Ψυχομάνης, ΠτΔ, 2016, σ. 291.

320. Κοτσιρής, ΠτΔ, 2016, σ. 359, Ψυχομάνης, ΠτΔ, 2016, σ. 293.

άρθρο 27 § 1 εδ. β'). Αν όμως ο δανειστής πριν από την πτώχευση των συνοφειλετών εισέπραξε μέρος της απαίτησής του κατ' άλλο τρόπο και όχι από τις εργασίες κάποιας πτώχευσης, εμφανίζεται στις πτωχεύσεις για το υπόλοιπο της απαίτησης (εφαρμογή ΑΚ 483)³²¹. Υποστηρίζεται τέλος ότι, αν ο δανειστής εισέπραξε από πτώχευση συνοφειλέτη μέρος της απαίτησής του, μπορεί, κατά τον κανόνα του άρθρου 27 § 1, να εμφανισθεί σε επόμενη πτώχευση συνοφειλέτη για ολόκληρο το ποσό και όχι για το υπόλοιπο (παρέκκλιση από την ΑΚ 483³²²).

IV. Πτώχευση του εγγυητή. Απλούστερο είναι το ζήτημα σε περίπτωση πτώχευσης του εγγυητή. Ο πιστωτής μπορεί να στραφεί ομαλά κατά του πρωτοφειλέτη, ενώ μπορεί να αναγγελθεί στην πτώχευση του εγγυητή ως πιστωτής υπό αίρεση ή και χωρίς αίρεση, αν ο εγγυητής είχε εγγυηθεί ως αυτοφειλέτης³²³.

§ 34. Συνέπειες επί των εταιριών

Η εταιρική πτώχευση είναι ένα σημαντικό ζήτημα κάθε πτωχευτικού δικαίου. Βλ. σχετικά το Κεφάλαιο Ζ'.

§ 35. Συνέπειες επί του συζύγου και των τέκνων

I. Τέκνα. Παλαιότερα – πριν από το ν. 1329/1983 – ο γονέας που πτώχευε εξέπιπτε της διοίκησης και της επικαρπίας της περιουσίας του τέκνου του (ΑΚ 1515, 1517)³²⁴. Το αποτέλεσμα αυτό δεν ισχύει σήμερα, είναι δυνατόν όμως η πτώχευση να θεωρηθεί κακή άσκηση της γονικής μέριμνας κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 1532 ΑΚ³²⁵.

II. Σύζυγος. Κατά τον ΕμπΝ η πτώχευση είχε για τον (ή την) σύζυγο του οφειλέτη ορισμένες συνέπειες, βαρύτερες μεν στο παρελθόν³²⁶, ελαφρότερες όμως μετά το νόμο για την ισότητα των φύλων (ν. 1329/1983)³²⁷. Κατά την πιο πρόσφατη εκδοχή του άρθρου 115 ΕισΝΑΚ, κάθε περιουσιακό στοιχείο του ενός συζύγου λογιζόταν ότι ανήκε στην περιουσία του άλλου που πτώχευσε, εφόσον αποκτήθηκε μετά το γάμο και μέσα στη διετία πριν από την παύση των πληρωμών, εκτός αν μπορούσε να αποδειχθεί ότι η απόκτηση δεν έγινε με χρήματα ή με άλλα μέσα του πτωχού, ούτε προήλθε από δωρεά του τελευταίου (115)³²⁸. Επρόκειτο για συνέπεια επικίνδυνη για το σύζυγο, που θεωρήθηκε

321. *Κοτσίρης*, ΠτΔ, 2016, σ. 359.

322. Για την αιτιολογία της παρέκκλισης βλ. *Κοτσίρη*, ΠτΔ, 2016, σ. 360, *Ψυχομάνη*, ΠτΔ, 2016, σ. 294.

323. *Απ.Γεωργιάδης*, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2008, σ. 81.

324. Βλ. *Χριστιανό/Λιακόπουλο*, Πτώχευσης του έχοντος την διοίκηση και επικαρπία της περιουσίας του τέκνου πατρός, ΕΕμπΔ 1972, 156.

325. *Κοτσίρης*, ΠτΔ, 2016, σ. 246, ο *ίδιος*, Μεταρρυθμίσεις σε θέματα ΠτΔ από το νόμο περί ισότητας των δύο φύλων, Αρμ. 1983, 549 = Σύγχρονα προβλήματα ΕμπΔ, 1995, 229, *Παντελίδου*, ΔικονΖητΠτΔ, 2012, σ. 221, *Μπεκρή-Κεχαγιόγλου*, Ασκήσεις, σ. 99, *Πουλιάδη*, εις Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, ΑΚ (β' έκδ.), 1532, 34.

326. Βλ. *Κ.Ρόκα*, Αποτελέσματα της πτωχεύσεως ως προς την σύζυγον του πτωχεύσαντος, ΕΕΝ 1953, 553, *Β.Μαρκεζίνη*, Πτώχευσης του υποχρέου προς προίκισιν, ΝοΒ 1969, 772.

327. Βλ. *Κοτσίρη*, Αρμ. 1983, 549.

328. Βλ. για τη διάταξη *Ψυχομάνη*, ΠτΔ, 2016, σ. 289.

όμως ότι μπορούσε να αποτρέψει καταβολιεύσεις. Όμως το άρθρο 115 ΕισΝΑΚ καταργήθηκε (ΠτΚ 181 στοιχ. ζ')³²⁹ και οι συνέπειες της πτώχευσης στις σχέσεις των συζύγων περιορίζονται στη λήξη του συστήματος κοινοκτημοσύνης κατά την ΑΚ 1411 (βλ. και ΠτΚ 16 § 4, παρακάτω, § 38 Γ ΙΙ 6). Άλλες συνέπειες όμως δεν αποκλείονται, ανάλογα με κατιδίαν νόμους, π.χ. σε περίπτωση πτώχευσης του συζύγου ή του μέρους συμφώνου συμβίωσης υποβάλλεται χωριστή δήλωση φορολογίας εισοδήματος από τους συζύγους (άρθρο 67 § 4 ν. 4172/2013, όπως τροποποιήθηκε από το 4374/2016).

ΙΙΙ. Ποινική διάταξη. Για τους συγγενείς και το σύζυγο του οφειλέτη ο ΠτΚ περιέχει και ποινική διάταξη, με την οποία απειλείται η ποινή της κλοπής ή της υπεξαίρεσης σε περίπτωση παράνομης ιδιοποίησης, υπεξαίρεσης ή απόκρυψης «πτωχευτικών πραγμάτων» (ΠτΚ 174), στοιχείων δηλ. της πτωχευτικής περιουσίας.

§ 36. Συνέπειες ως προς τους εργαζομένους

Η επίπτωση της πτώχευσης στη θέση των εργαζομένων³³⁰, είναι ζήτημα ευαίσθητο, διότι προδίδει τη γενικότερη φιλελεύθερη ή κοινωνική στάση του νομοθέτη και χρωματίζει έντονα το ΠτΔ κάθε χώρας.

Χαρακτηριστικό π.χ. του γαλλικού ΠτΔ είναι η φιλική του στάση απέναντι στους εργαζομένους, σε σημείο μάλιστα που η διατήρηση της απασχόλησης να έχει αναχθεί προγραμματικά σε πρωτεύοντα στόχο τόσο της διαδικασίας της sauvegarde όσο και εκείνης του redressement judiciaire³³¹, όταν δε οι απολύσεις αποτελούν απαραίτητο μέτρο αναδιοργάνωσης, προβλέπονται μέτρα διαλόγου και προστασίας³³². Επίσης με πρόσφατο νόμο θεσπίσθηκε η υποχρέωση του οφειλέτη να αναζητήσει αγοραστή της επιχείρησής του, ώστε να διασωθούν θέσεις εργασίας («obligation de recherche d'un repreneur»)³³³. Στη Γερμανία επίσης, παρά την προτεραιότητα του συμφέροντος των πιστωτών, η κατάρτιση ενός «κοινωνικού σχεδίου» (Sozialplan), που σκοπό έχει την απάλυνση των δυσμενών για τους εργαζομένους επιπτώσεων της πτώχευσης, είναι χαρακτηριστικό της διαδικασίας³³⁴. Στην Ελλάδα τέτοιοι μηχανισμοί δεν έχουν προβλεφθεί. Αντίθετα, αν το ζήτημα ιδωθεί στο πλαίσιο της οικονομίας αγοράς τα πράγματα είναι διαφορετικά: Η διατήρηση των θέσεων εργασίας δεν θεωρεί-

329. Άλλου όμως η ρύθμιση διατηρείται, π.χ. στη Γαλλία κατ' άρθρα L. 624-6, 631-18 C.com. (διαδικασίες της sauvegarde και του redressement judiciaire).

330. «...the lost souls of insolvency law», *Finch*, CIL, 2009, σ. 778. – Εποπτική αναφορά στην προβληματική της θέσης των εργαζομένων στην πτώχευση βλ. εις *Westbrook/Booth/Paulus/Rajak*, εις *Westbrook* (επιμ.), *A global view of business insolvency systems*, The World Bank, 2010, σ. 183.

331. Στη δίκη για το άνοιγμα της διαδικασίας διάσωσης (sauvegarde) καλούνται οι αντιπρόσωποι της επιτροπής της επιχείρησης (comité d'entreprise), άρθρο L. 621-1 C.com. Επίσης το comité d'entreprise μπορεί να ορίσει εκπρόσωπο για την παρακολούθηση της διαδικασίας της sauvegarde ή του redressement judiciaire (άρθρα L. 621-4, 631-9 C.com.). Επίσης κατά το άνοιγμα της διαδικασίας του redressement judiciaire, το comité d'entreprise μπορεί να γνωστοποιεί στο δικαστήριο στοιχεία για την παύση πληρωμών (άρθρα L. 631-6, 640-6 C.com.). Βλ. γενικά *Lienhard*, 2016, σ. 85 επ., 253 επ.

332. Π.χ. άρθρα L. 631-17, 642-5 C.com. και σχετικά *Lienhard*, 2016, σ. 85 επ.

333. Νόμος 2013-504 της 14.6.13, Rev.Soc. 2013, 532.

334. Βλ. § 123 επ. *InsO* και αναλυτικά *Jaeger/Giesen*, GK, 2014, § 123. «Κοινωνικό πλάνο» προβλέπεται σήμερα (δυνητικά) σε περίπτωση ομαδικών απολύσεων, βλ. άρθρο 3 § 4 ν. 1387/1983, ως έχει μετά τον ν. 4472/2017.

§ 37. Ορισμένες πρόσθετες παρατηρήσεις για τις συνέπειες της πτώχευσης

ται ότι προωθεί τους σκοπούς της πτώχευσης, αντίθετα μπορεί να τους ματαιώσει³³⁵. Σε συνάφεια με αυτό συζητείται το αν είναι ορθή η διατήρηση του προνομίου των εργαζομένων στην πτώχευση (βλ. παραπάνω, § 31 Δ IV 2).

Πρέπει να σημειωθεί ότι η εμπλοκή των εργαζομένων στην πτωχευτική διαδικασία έχει σχέση είτε με την ιδιότητα τούτων ως δανειστών, αν ο εργοδότης που πτώχευσε δεν είχε καταβάλει τους μισθούς τους κλπ., είτε με τη διατήρηση των θέσεων εργασίας, είτε και με άλλα ζητήματα (π.χ. πληροφόρησης και συμμετοχής στην εξέλιξη της διαδικασίας). Στα ζητήματα αυτά θα γίνει αναφορά παρακάτω, § 41 Δ.

§ 37. Ορισμένες πρόσθετες παρατηρήσεις για τις συνέπειες της πτώχευσης

Στον παρόν κεφάλαιο εξετάστηκαν οι βασικές συνέπειες μιας ελληνικής πτώχευσης. Υπάρχουν και άλλες, που δεν αφορούν πρόσωπα αλλά περιουσιακά στοιχεία (π.χ. οι δυνατότητες αποχωρισμού, διεκδίκησης, ανάκλησης κλπ.), η παρουσίαση των οποίων γίνεται στο ΣΤ' Κεφάλαιο του παρόντος βιβλίου. Ορισμένες πρόσθετες παρατηρήσεις είναι οι ακόλουθες:

A. Αυτοματισμός των συνεπειών

1. Ένα νομοπολιτικής φύσεως ερώτημα είναι αν όλα τα αποτελέσματα της πτώχευσης πρέπει να επέρχονται συνολικά και αυτόματα (ως «πακέτο»), ή μήπως ενδείκνυται η κατά περίπτωση διαβαθμισμένη ή επιλεκτική επέλευσή τους είτε εξαρχής είτε κατά την πορεία της διαδικασίας. Η πρώτη εκδοχή είναι ασφαλώς σύμφωνη με την ασφάλεια δικαίου, διότι είναι από πριν γνωστό τι ακριβώς θα συμβεί σε περίπτωση πτώχευσης. Η δεύτερη όμως εκδοχή έρχεται να τονίσει ότι η πτώχευση έχει στενή σχέση με τη διοίκηση της κάθε επιχείρησης, ότι κάθε πτώχευση έχει τις ιδιαιτερότητές της, και ότι θα πρέπει να μπορούν τα όργανα της πτώχευσης, ιδίως το δικαστήριο και ο σύνδικος, να προσαρμόζουν τα αποτελέσματα στις συγκεκριμένες συνθήκες, με βάση την αρχή της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η δυνατότητα των γαλλικών δικαστηρίων να επιβάλουν «προσωπική πτώχευση» στους διοικούντες την οφειλέτρια εταιρία, αν αποδεικνύεται κακοδιοίκηση³³⁶, ενώ σε άλλα κράτη το δικαστήριο μπορεί να άρει για συγκεκριμένες απαιτήσεις την αναστολή των ατομικών διώξεων³³⁷ ή να επιτρέψει εξαιρέσεις από την πτωχευτική απαλλοτρίωση³³⁸.

335. Βλ. *Paulus/Ποταμίτη/Ρόκα/Tirado*, Το πτωχευτικό δίκαιο ως ένας από τους βασικούς πυλώνες της οικονομίας της αγοράς, ΔΕΕ 2015, 1065.

336. Βλ. Cass. 1.12.2009 D. 2010, 256 σχ. Morelli.

337. Βλ. π.χ. την αγγλική Insolvency Act 1986, s. 130(2) και τον αμερικανικό Bankruptcy Code § 362(d).

338. Π.χ. στη Γαλλία η απαγόρευση πληρωμών των πιστωτών μετά την πτώχευση μπορεί να έχει εξαιρέσεις, αν το δικαστήριο το ορίσει, σε περιπτώσεις όπου μια τέτοια πληρωμή επιτρέπει την απελευθέρωση βεβαρημένων πραγμάτων και η απελευθέρωση αυτή επιβάλλεται από τη συνέχιση της εκμετάλλευσης (C.com. 621-24). Στην Αγγλία η πτωχευτική απαλλοτρίωση, σε περίπτωση που διατάχθηκε εκκαθάριση της εταιρίας, μπορεί να αρθεί σε συγκεκριμένες περιπτώσεις με δικαστική απόφαση (Insolvency Act 1986, 127(1)).

2. Και στο δίκαιο του ΠτΚ υπάρχουν περιπτώσεις, όπου το δικαστήριο ή ο σύνδικος μπορεί να διαβαθμίσει σε κάποιο βαθμό την επέλευση των πτωχευτικών αποτελεσμάτων. Π.χ. το δικαστήριο μπορεί να αναθέσει στον οφειλέτη τη διοίκηση της περιουσίας του και μάλιστα εν όλω ή εν μέρει (ΠτΚ 18), κάτι που σχετικοποιεί την πτωχευτική απαλλοτρίωση. Επίσης στις περιπτώσεις δυναμικής ανάκλησης (ΠτΚ 43), ο σύνδικος (όχι όμως και το δικαστήριο) μπορεί να σταθμίσει την αναγκαιότητα της ανατροπής των πράξεων του οφειλέτη (βλ. παρακάτω, § 40 Ε ΙΙΙ). *Κανόνες είναι όμως ότι τα αποτελέσματα επέρχονται χωρίς δυνατότητες εξαίρεσης.*

Β. Συνέπειες της πτώχευσης ή πτωχευτικές συνέπειες;

Δεν πρόκειται για απλώς ορολογική απορία. Ουσία του διλήμματος είναι αν οι συνέπειες που προβλέπει το ΠτΔ απαιτούν *κηρυγμένη* πτώχευση, ή αν είναι νοητό ορισμένες από αυτές να επέρχονται και *πριν* ή και *ανεξάρτητα* από την κήρυξη της πτώχευσης. Η απάντηση είναι ότι κατά κανόνα οι συνέπειες επέρχονται με την κήρυξη της πτώχευσης. Ωστόσο, είναι νοητό να υπάρξουν *πτωχευτικές συνέπειες* και χωρίς κηρυγμένη πτώχευση. Ένα παράδειγμα είναι η μη κήρυξη της πτώχευσης, αν λείπει ενεργητικό ικανό να καλύψει ακόμη και τα έξοδα της διαδικασίας (ΠτΚ 3 § 4), οπότε επέρχονται ορισμένες πτωχευτικές συνέπειες (βλ. § 18 Β ΙΙΙ). Άλλο παράδειγμα είναι η επέλευση ορισμένων πτωχευτικών συνεπειών ήδη με την υποβολή της αίτησης υπαγωγής σε συλλογική διαδικασία. Π.χ. η αμερικανική νομοθεσία προβλέπει ότι η υποβολή αίτησης οφειλέτη για υπαγωγή στο κεφάλαιο 11 του Bankruptcy Code 1978, επάγεται αμέσως την αναστολή των ατομικών διώξεων. Παρόμοια ρύθμιση είναι γνωστή και στην Ελλάδα³³⁹.

Παρεμφερές ζήτημα είναι η *προενέργεια* ορισμένων συνεπειών. Π.χ. στο γερμανικό δίκαιο προβλέπεται ότι από τη στιγμή που επήλθε αδυναμία πληρωμών ή (επί εταιριών) υπερχρέωση, η εταιρική διοίκηση δεν επιτρέπεται να διενεργεί πληρωμές, εκτός από εκείνες που είναι συμβατές με συνετή διαχείριση (§ 92 II AktG, § 64 GmbHG), άλλως ευθύνεται έναντι της εταιρίας³⁴⁰. Πρόκειται για μια μορφή πρόωρης πτωχευτικής απαλλοτρίωσης. Παρομοίως το άρθρο 172 § 1 ΠτΚ τιμωρεί τον οφειλέτη που, ενώ βρίσκεται σε κατάσταση παύσης πληρωμών ή σε κατάσταση επαπειλούμενης αδυναμίας πληρωμής, ικανοποιεί πιστωτή ή του παρέχει ασφάλεια εν γνώσει του ευνοώντας αυτόν έναντι των λοιπών πιστωτών. Αυτά υποδηλώνουν τη μεγάλη προσοχή, με την οποία ο οφειλέτης πρέπει να διαχειρίζεται τις υποθέσεις του στο διάστημα μετά την παύση πληρωμών. Δεν σημαίνουν όμως ότι αυτό που συμβαίνει μετά την πτώχευση ισχύει अपαράλλατο ήδη από πριν. Ήταν δε υπερβολική η παλαιότερη νομολογία, κατά την οποία ο έμπορος που βρισκόταν σε κατάσταση παύσης πληρωμών δεν εδικαιούτο να καταβάλει χρέη του (ακόμη και μισθούς!), για το λόγο ότι το άρθρο 679 αρ. 4 ΕμπΝ τιμωρούσε με την ποινή της απλής χρεωκοπίας τον οφειλέτη που μετά την παύση των πληρωμών «επλήρωσε πιστωτήν τινα προς βλάβην της ομάδος». Με βάση την αντίληψη αυτή ο ΑΠ είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι «απαγορεύονται ουσιαστικά οι πληρωμές στον πτωχεύσαντα μετά την ημερομηνία της παύσης των πληρωμών»³⁴¹ και μάλιστα υπό την έννοια ότι η μη καταβολή δεν

339. Κατά την § 4 του (καταργηθέντος) άρθρου 46 ν. 1892/1990, «από την επομένη ημέρα της υποβολής της αίτησης στο εφετείο για τη θέση της επιχείρησης υπό εκκαθάριση απαγορεύεται η αναγκαστική εκτέλεση, η λήψη παντός ασφαλιστικού μέτρου και η κήρυξη της πτώχευσης». Παρόμοιες διατάξεις απαντώνται σήμερα στο άρθρο 13 § 1 ν. 4469/2017 (εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών), άρθρο 106 ΠτΚ (διαδικασία εξυγίανσης) και στο άρθρο 4 § 5 ν. 3869/2010 (υπερχρεωμένα φ.π.).

340. βλ. BGH 16.3.2009 NJW 2009, 2454, BGH 19.11.2013 NJW-S 2014, 47.

341. Π.χ. ΑΠ 1088/1989 ΝοΒ 1989, 1263, ΑΠ 1590/1990 ΝοΒ 1991, 439, ΑΠ 397/1993 Δελτίον Συνδέσμου Α.Ε. & ΕΠΕ 1993, 574, ΑΠ 1701/2003 ΝοΒ 2004, 647, ΑΠ 565/2007 ΝοΒ 2007, 1892, ΜΠλημΑθ 4240/1996, 95, βλ. και *Στεφανάκη*, ΕΕμπΔ 1997, 99 – όμως και ΑΠ 400/2004 ΝοΒ 2004, 1056, κατά

§ 37. Ορισμένες πρόσθετες παρατηρήσεις για τις συνέπειες της πτώχευσης

καθιστούσε τον οφειλέτη υπερήμερο. Η νομολογία όμως αυτή ήταν άστοχη, διότι προϋπέθετε ποινικό περιστατικό ήδη πριν από την πτώχευση: Άλλο είναι να απαγορεύονται οι πληρωμές που *βλάπτουν* την ομάδα, όπως κατά το άρθρο 43 ΠτΚ (=538 ΕμπΝ), με την πτωχευτική ανάκληση να ενεργεί *μόνο αν τελικά κηρυχθεί η πτώχευση*, και άλλο να απαγορεύονται «ουσιαστικά» *όλες οι πληρωμές* ήδη από πριν και μάλιστα χωρίς το κριτήριο της συνετής διαχείρισης (όπως στη Γερμανία). Η νέα διάταξη του άρθρου 172 § 1 ΠτΚ, που αποδοκιμάζει τις προπτωχευτικές «ευνοϊκές» πληρωμές (ΠτΚ 172 § 1) θα πρέπει να περιορίσει την εμβέλεια της προγενέστερης νομολογίας.

την οποία η έκδοση ακάλυπτης επιταγής είναι αξιόποινη ακόμη και αν έλαβε χώρα μετά την παύση πληρωμών, ομοίως *Μπερλή-Κεχαγιόγλου*, Ασκήσεις, σ. 44. Κατά δε τις ΑΠ 117/2007 ΝοΒ 2007, 1384, σخ. Αλεπάκου, και 705/2007 ΝοΒ 2007, 2140, σخ. Αλεξανδρή, παραμένει ακέραια η αστική ευθύνη του διοικητή που υπέγραψε την επιταγή στο όνομα εταιρίας που στη συνέχεια πτώχευσε. Βλ. *Μήτσου*, Η τύχη της αξίωσης αποζημίωσης του κομιστή ακάλυπτης επιταγής στην περίπτωση πτώχευσης του εκδότη, ΔΕΕ 2004, 407.

ISBN: 978-960-622-143-9

16058